

**СОЮЗ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ОБСЛУГОВУЮЧИХ
КООПЕРАТИВІВ УКРАЇНИ**

**СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИЙ
ОБСЛУГОВУЮЧИЙ КООПЕРАТИВ:
ПОЧАТОК ШЛЯХУ**

ПРАКТИЧНИЙ ПОСІБНИК

КИЇВ 2013

Авторський колектив:

Томич І. Ф., Президент Союзу сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів.

Корінець Р. Я., Президент Національної Асоціації сільськогосподарських дорадчих служб України.

Гриценко М.П., керівник напрямку "Розвиток ринкової інфраструктури" проєку USAID АгроІнвест.

Видано за підтримки проєкту АГРОІНВЕСТ.

Стало можливим завдяки щирій підтримці американського народу.

ЗМІСТ

Вступ	4
Союз сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів України	8
Основні принципи діяльності Союзу	9
Кооперація в питаннях та відповідях	10
Міжнародні кооперативні принципи	43
Програма розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів на 2013 - 2020 роки (проект)	45
Проект USAID АгроІнвест	62
Додаток 1 (Примірний Статут СОК)	64
Додаток 2 (Закон України "Про сільськогосподарську кооперацію")	81
Додаток 3 (Заява про вступ в члени СОК)	92
Додаток 4 (Протокол про наміри)	94
Додаток 5 (Заява про вступ в СОК асоційованого члена)	95

ВСТУП

20 річчя новітньої історії відродження сільськогосподарської обслуговуючої кооперації в Україні припадає на 2013 рік.

Аналізуючи минулих два десятиліття розвитку та реформування аграрного сектору, слід відзначити, що найбільш слабкою ланкою в переході від колгоспно-радгоспної системи до фермерства та приватних форм господарювання на селі була і залишається нерозвиненість інфраструктури аграрного ринку, дорадництва, освітнього, наукового та кадрового забезпечення аграр-

них перетворень. Разом з тим, поява перших фермерських господарств дала суттєвий поштовх до економічного самозахисту селян шляхом об'єднання. Перші неформальні об'єднання, кооперування фермерів виникли ще в 1992 році.

На III з'їзді Асоціації фермерів України в 1992 році постало питання про створення комітету з розвитку сільськогосподарської обслуговуючої кооперації. Це було першим рішенням фермерського з'їзду щодо необхідності розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів в Україні. І вже 8 грудня 1993 року в місті Заліщики Тернопільської області створюється перший в Україні сільськогосподарський обслуговуючий кооператив з назвою "Ратай".

Трохи пізніше були створені кооперативи "Західний" на Рівненщині, на Полтавщині Олександр Квітчатий створює наступний кооператив, в Згурівському районі на Київщині було створено кооператив "Простір" та інші. Ці перші паростки сприяли активізації фермерів щодо розвитку кооперації, тому практично на кожному

із фермерських з'їздів звучали конкретні пропозиції про необхідність законодавчого забезпечення розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів.

Головою комітету з питань сільськогосподарської обслуговуючої кооперації при АФУ, рішенням III з'їзду, було обрано Томича І.Ф. В рамках комітету була розпочата робота з органами влади та науковими установами щодо створення правових, економічних умов відродження сільськогосподарської обслуговуючої кооперації в Україні. Найбільш активно серед науковців в той час працював Зіновчук В.В. Його вагома заслуга полягала у великій просвітницькій роботі серед фермерів щодо необхідності розвитку кооперації. В 1998 році його було обрано президентом Національної спілки сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів.

В цьому ж році було прийнято Закон України "Про сільськогосподарську кооперацію", в якому вперше законодавчо було визначено термін "сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи". Але після прийняття Закону, розвиток кооперації уповільнився.

На цей період вже нараховувалось 36 тисяч фермерських господарств, але кооперативів було лише декілька десятків. Це було свідченням низької активності фермерських лідерів щодо об'єднання. Нажаль, серед них на той час панувала позиція щодо концентрації діяльності у власному господарстві, послугах та виробництві, переробці продукції тощо. Великий поштовх щодо розвитку фермерських господарств надали реформи, які були започатковані Президентом України Л.Кучмою в кінці 1999 року. Це стало новим поштовхом розвитку інфраструктури аграрного ринку, в тому числі і сільськогосподарської обслуговуючої кооперації.

В цей час заступником Міністра Аграрної політики призначається Роман Шмідт, під патронатом якого розробляється й приймається перша державна програма розвитку СОК, розвивається дорадництво, до цих процесів активно долучається наука. Багато науковців стають прихильниками і проповідниками необхідності розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, зокрема доктори наук Молдаван Л. В., Малік М. Й., Саблук П. Т., Зіновчук В. В.

В цей час активізується фінансова кооперація. При обласних

організаціях Асоціації фермерів та приватних землевласників України створюються кредитні спілки. У владі кооперацію підтримують Віце-прем'єр-міністр України Гладій М.В., заступник голови адміністрації Президента України Л.Кучми П.Гайдучький.

На жаль, у 2002 році цей процес в котре уповільнився. Наступив період входження крупного капіталу в село, який став принциповим опонентом кооперації та відтермінував у часі перші сподівання на неї. Єдиною перешкодою цим процесам на той час була активність Національної спілки сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів. яку очолювала професійна та віддана справі кооперації людина - Микола Гриценко. Активно допомагав просвітницькій роботі з розвитку сільськогосподарської обслуговуючої кооперації Роман Корінець. Рада АФЗУ ініціювала створення громадського руху за розвиток сільськогосподарської обслуговуючої кооперації: За її сприяння створюється Союз сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, установчий з'їзд якого відбувся в місті Києві 5 грудня 2008 року. В той час мало хто вірив не тільки в можливість змін, але й загалом у розвиток сільськогосподарської обслуговуючої кооперації. Активна робота Союзу стала мотивуючим фактором для влади. Приймаються не тільки програми із чітким планом фінансування кооперативів, але вперше в новітній історії України виділяється 90 мільйонів гривень коштів із державного бюджету на підтримку кооперативів, розробляються напрямки залучення іноземних інвестицій. Це був бурхливий і яскравий кооперативний "вибух". Але фермерство, селянство та влада на місцях цього виявилися не готовими. Даний період був коротким. Тому з 2010 року більшість фахівців забули про сільськогосподарську обслуговуючу кооперацію.

СУСОКУ надзвичайно важко приходилось переконувати, що не залежно від політичного забарвлення влади подолання бідності в суспільстві через кооперацію є головною метою. Лише 15 травня 2012 року у держвній політиці.відбувся новий поворот в сторону кооперації . Цьому сприяла ініціатива Міністра АПК Присяжнюка М. В., яка отримала назву "Рідне село". Ініціатива сприяла новому поштовху державної політики щодо необхідності розвитку кооперації. Було прийнято нову редакцію Закону "Про сільськогосподарську

кооперацію". Одночасно СУСОКУ був розроблений та направлений органам влади для обговорення проект державної програми розвитку СОК з серйозним та прозорим фінансовим забезпеченням. Даний проект пройшов обговорення в багатьох куточках України та був схвалений рішенням III Всеукраїнських громадських слухань 18 грудня 2012 року

Головною своєю місією Союз вбачає необхідність іти з цією програмою до людей, проводити роз'яснювальну роботу, збирати пропозиції та вдосконалювати її, лобювати прийняття програми Урядом та Верховною Радою України.

Сьогодні слід усвідомити всім, як владі так і селянству, що без кардинальних змін в аграрній політиці України селянство, як клас, зникає, а з ним зникає і Українське село, культура, мова, традиції, християнська мораль.

Наступне 20-ти ліття буде вирішальним для долі села і України. Зміни на краще можливі лише тоді, коли ми будемо активними, сміливими та досягатимемо виконання власних рішень. Об'єднуючись в громадські рухи і виборюючи своє майбутнє, як це робили не один раз наші предки.

Це видання - спроба пробудити цікавість до сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу, який є власністю своїх членів, управляється ними, діяльність його спрямована на максимально ефективне обслуговування їхніх потреб, у якому самі члени визначають цілі та напрями діяльності кооперативу, який може народитися лише за наявності ініціативи "знизу", який не ставить за мету отримання прибутку, а прагне збільшити прибуток господарств своїх членів.

Це видання орієнтовано на тих, хто не знає, як вирішити власні господарські проблеми, хто мало знає чи зовсім нічого не знає про кооперативи, для тих, хто шукає шлях до кооперації, або знаходиться ще тільки на початку цього шляху.

СОЮЗ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ОБСЛУГОВУЮЧИХ КООПЕРАТИВІВ УКРАЇНИ

Союз учасників сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів України (СУСОКУ) заснований 5 грудня 2008 року Установчим з'їздом та має 25 обласних осередків. Мета діяльності СУСОКУ - підвищення прибутковості ОСГ та ФГ, подолання бідності, забезпечення умов для розвитку сільських територій, зупинення деградації села, поліпшення його соціально-побутового стану, покращення забезпечення продуктами харчування населення.

Союз є єдиною всеукраїнською організацією у сфері сільськогосподарської обслуговуючої кооперації, яка проводить низку публічних заходів: громадські слухання, семінари, конференції, "круглі столи", майстер-класи. Видає методичні рекомендації зі створення СОК, співпрацює з органами влади та різноманітними науковими установами.

Члени СУСОКУ приймають участь у підготовці проектів законодавчих актів - постанов та розпоряджень КМУ, наказів Мінагрополітики, законопроектів Верховної Ради України.

Союз підтримує партнерські відносини з професійними громадськими організаціями (АФЗУ, НАСДСУ, АПУ, ІРАР, КАУСОК, Всеукраїнським громадським комітетом підтримки аграрної реформи та іншими), з міжнародними організаціями, задля розвитку кооперативного руху в країні.

Союз був ініціатором державної програми щодо підтримки сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, в рамках якої було виділено із стабілізаційного фонду 90 млн. грн. для надання підтримки сільськогосподарським кооперативам та 20 показових кооперативів отримали сучасні молоковози (Постанова КМУ від 01.07.2009 р. 723, Розпорядження КМУ від 19.08.2009 р. № 1014-р).

Союз є ініціатором створення та прийняття Державної цільової програми підтримки розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів на період до 2015 року (Постанова КМУ від 3.06.2009 р. № 557).

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ДІЯЛЬНОСТІ ССОКУ

- Розробка необхідної законодавчої бази.
- Просвітницька діяльність, робота зі ЗМІ.
- Організаційно-консультаційна підтримка СОК: допомога при створенні, діяльності СОК, їх об'єднань, правовий захист та правова підтримка.
- Сприяння в реалізації продукції СОК.
- Проведення публічних заходів на підтримку СОК, кооперативних ярмарок, виставок.
- Співпраця з іншими типами кооперативів.
- Співпраця з науковими, освітніми закладами, проектами технічної допомоги.
- Налагодження співпраці з зарубіжними кооперативними організаціями.
- Моніторинг СОК на відповідність принципам кооперації.

КООПЕРАЦІЯ В ПИТАННЯХ ТА ВІДПОВІДЯХ

Що таке сільськогосподарська кооперація?

Сільськогосподарська кооперація - це система сільськогосподарських кооперативів, їх об'єднань, утворених з метою задоволення економічних, соціальних та інших потреб членів кооперативів.

Що таке сільськогосподарський обслуговуючий кооператив?

Сільськогосподарський обслуговуючий кооператив - це сільськогосподарський кооператив, що утворюється шляхом об'єднання фізичних та/або юридичних осіб - виробників сільськогосподарської продукції для організації обслуговування, спрямованого на зменшення витрат та/або збільшення доходів членів цього кооперативу під час провадження ними сільськогосподарської діяльності та на захист їхніх економічних інтересів.

Чому потрібно розвивати сільськогосподарську обслуговуючу кооперацію?

Однією з найбільш гострих проблем в Україні залишається відсутність кооперативного руху на селі, який сприяв би подальшому розвитку інфраструктури аграрного ринку, позитивно впливав на цінові коливання на продовольчому ринку, створював прозору мережу заготівлі та збуту сільськогосподарської продукції.

Наявна мережа інфраструктурних формувань за обсягами надання послуг та їх якістю не задовольняє зростаючих потреб сільськогосподарських товаровиробників, особливо власників особистих селянських і фермерських господарств, покупців (споживачів) їх продукції та сільського населення в цілому.

Сільськогосподарську обслуговуючу кооперацію слід розглядати, в першу чергу, як механізм самоорганізації сільських товаровиробників, механізм захисту невеликих селянських, фермер-

ських господарств від недобросовісних посередницьких структур та економічної залежності від них.

Можна виділити декілька факторів, які впливають на сільське господарство та життя сільського населення, та негативні впливи яких можуть мінімізувати сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи:

- слабка організація сільськогосподарського сектору: процес розвитку приватного фермерства також зустрічає на своєму шляху безліч різних проблем, особливо це стосується дрібних і середніх товаровиробників - невеликих фермерських та особистих селянських господарств;

- дорожняча постачань засобів виробництва і техніки: пропоновані умови найчастіше не вигідні селянам, ринок характеризується не достатньою прозорістю і конкуренцією;

- переробні підприємства, як і раніше, залишаються монополістами: умови оплати і ціни, пропоновані переробними підприємствами, найчастіше не вигідні сільгоспвиробникам. Багато виробників уникають працювати з ними. Як наслідок - падає виробництво, а переробні підприємства відчувають нестачу сировини, яку компенсують за рахунок імпорту. Тобто, збут сільськогосподарської продукції став критичним питанням.

- техніка не пристосована до масштабів невеликих фермерських господарств, не говорячи вже про ОСГ. Фермери не можуть собі дозволити придбати деякі види техніки, що їм необхідна, але не може бути задіяна на повну потужність у їхніх господарствах.

Які вигоди приносить кооператив своїм членам?

Сільськогосподарська обслуговуюча кооперація - це:

- підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва завдяки оптимізації витрат товаровиробників на придбання засобів виробництва, проведення окремих технологічних операцій, здійснення маркетингових досліджень, а також збільшення прибутку від реалізації продукції;

- розширення доступу сільськогосподарських товаровиробників, особливо особистих селянських та фермерських господарств, до агросервісних послуг;

- удосконалення для сільськогосподарських товаровиробників процесу реалізації продукції, більш ефективного використання каналу збуту, досягнення міцних позицій на ринку сільськогосподарськими товаровиробниками та їх адаптація до умов ринкової економіки.

Як впливає кооператив на розвиток сільської місцевості?

В першу чергу сільськогосподарський обслуговуючий кооператив підвищує доходи своїх членів, а значить і підвищує рівень життя на селі. Створення додаткових робочих місць у сільській місцевості збільшує надходження до місцевих бюджетів, поліпшуючи спроможність місцевих громад вирішувати самостійно власні проблеми, підвищує рівень соціального захисту сільського населення, підвищує рівень життя на селі.

Що гальмує розвиток сільськогосподарської обслуговуючої кооперації?

Дрібні виробники є неорганізованими, у них відсутні стимули для об'єднання в кооперативи, насамперед у сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи. Неузгодженість правової бази, насамперед норм законів України "Про кооперацію" та "Про сільськогосподарську кооперацію". Нечіткість окремих їх положень дає місцевим державним органам підстави для відмови у реєстрації таких кооперативів як неприбуткових організацій, або необгрунтованої затримки цього процесу.

Донедавна практично не існувало чіткої державної політики щодо стимулювання створення та діяльності сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів. Та й зараз вона потребує суттєвого перегляду.

Але чи не найголовніша проблема - втрата кооперативного соціального капіталу. Відсутність знань про сільськогосподарську обслуговуючу кооперацію, та й про кооперацію загалом, у переважній більшості населення, а особливо - у сільського населення, означає відсутність зацікавленості кооперацією, що, в свою чергу, не дає можливості скористатися тими перевагами, які відкриваються для селян з кооперацією.

Це видання - спроба пробудити цікавість до сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу, який є власністю своїх членів, управляється ними, діяльність його спрямована на максимально ефективне обслуговування їхніх потреб. У якому самі члени визначають цілі та напрями діяльності кооперативу. Який може народитися лише за наявності ініціативи "знизу". Який не ставить за мету отримання прибутку, а прагне збільшити прибуток господарств своїх членів.

Чим не є сільськогосподарський обслуговуючий кооператив?

Сільськогосподарський обслуговуючий кооператив є новою формою економічної організації, тому в Україні багато людей ще не знайомі не тільки з її тонкощами, а й з її концепцією. З цієї причини існує велика плутанина між справжніми обслуговуючими кооперативами та іншими організаційними формами.

Чим відрізняється СОК від колективного господарства (КСП)?

Обслуговуючий кооператив НЕ є формою колективного господарства. Сільськогосподарський обслуговуючий кооператив не займається сільськогосподарським виробництвом, а тільки надає послуги господарствам-членам. Члени обслуговуючого кооперативу не працюють у кооперативі. Кожний з них працює в своєму господарстві та отримує від кооперативу послуги.

Чим відрізняється СОК від виробничого кооперативу?

Обслуговуючий кооператив значно відрізняється від виробничого кооперативу. Виробничий кооператив є формою сільськогосподарського підприємства, формою колективного господарства. Існує набагато більше спільного між виробничим кооперативом та іншими формами сільськогосподарських підприємств - акціонерними товариствами та товариствами з обмеженою відповідальністю, ніж з обслуговуючим кооперативом.

Виробничий кооператив та інші форми сільськогосподарських підприємств займаються однаковою діяльністю - сільсько-

господарським виробництвом, мають однакову мету - отримання прибутку від господарської діяльності. Вони відрізняються лише механізмами розподілу цього прибутку, прийняттям рішень та рівнем відповідальності.

Виробничий кооператив на відміну від обслуговуючого націлений на отримання прибутку.

Члени виробничого кооперативу - фізичні особи, залучають до кооперативу свою працю, свою землю та своє майно для отримання доходу - у формі заробітної плати та кооперативних виплат - від спільної господарської діяльності.

Навпаки, члени обслуговуючого кооперативу - сільськогосподарські товаровиробники, які мають власну землю та господарське майно - отримують дохід від власного господарства, а послуги, які вони отримують від кооперативу, дозволяють збільшувати доходи від власного господарства.

Сільськогосподарська продукція виробничого кооперативу є його власністю. Навпаки, продукція членів обслуговуючого кооперативу, яку вони реалізують через кооператив, є власністю його членів.

Чим відрізняється СОК від інших комерційних структур?

Обслуговуючий кооператив НЕ є комерційною структурою.

В комерційному підприємстві власники вкладають капітал з метою отримання доходу на свій капітал у формі дивідендів та збільшення вартості їх акцій. Для досягнення цієї мети комерційне підприємство веде діяльність з постачальниками та клієнтами, які, як правило, не мають акцій (паїв) підприємства.

Обслуговуючий кооператив відрізняється від комерційного підприємства. Власники водночас є його клієнтами, вони вступають до кооперативу з метою отримання послуг за найнижчими цінами (або для реалізації своєї продукції за найвищими цінами). Вони вносять паї у кооператив не з метою отримання дивідендів, а з метою отримання послуг. Відносини між кооперативом та його членами-клієнтами не мають комерційного характеру.

Чому кооператив не є посередником?

Кооператив НЕ є посередником.

Кооператив працює на ринку - реалізує продукцію або реалізує матеріально-технічні засоби від імені своїх членів. Продукція залишається власністю члена кооперативу доти, доки вона не буде продана через кооператив споживачу. Кооператив замінює посередника, але не є посередником. Посередник працює на себе для свого прибутку, а кооператив - на своїх членів, які відшкодовують понесені ним витрати.

Яка різниця між СОК і громадською організацією?

Кооператив НЕ є клубом або громадською організацією.

Кооператив займається економічною діяльністю, що не є метою громадської організації. Кооператив, як і асоціація фермерів, бере на себе функцію захисту економічних інтересів сільськогосподарських товаровиробників. Але на відміну від асоціації фермерів, яка робить це через лобювання та забезпечення інформацію, кооператив робить це через економічну діяльність.

Хто може бути членом СОК?

Засновниками та членами сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу можуть бути виробники сільськогосподарської продукції - юридичні та/або фізичні особи, які зробили вступний і пайовий внески у розмірах, визначених загальними зборами кооперативу, дотримуються вимог статуту, мають право ухвального голосу та беруть участь у господарській діяльності кооперативу.

Засновники сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу після його державної реєстрації набувають статусу членів кооперативу. Тобто, засновники кооперативу не мають жодних переваг перед тими особами, які набули членство у кооперативі пізніше.

Хто такі виробники сільськогосподарської продукції?

Відповідно до Закону України "Про сільськогосподарський перепис", виробники сільськогосподарської продукції - юридичні особи всіх організаційно-правових форм господарювання та їх

відокремлені підрозділи, фізичні особи (фізичні особи-підприємці, домогосподарства), які займаються сільськогосподарською діяльністю, передбаченою класифікацією видів економічної діяльності, мають у володінні, користуванні або розпорядженні землі сільськогосподарського призначення чи сільськогосподарських тварин.

Якими можуть бути сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи?

Залежно від виду діяльності сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи поділяються на переробні, заготівельно-збутові, постачальницькі та інші.

До переробних сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів належать кооперативи, які здійснюють переробку сільськогосподарської сировини, що виробляється членами таких кооперативів (виробництво хлібобулочних, макаронних виробів, овочевих, плодово-ягідних, м'ясних, молочних, рибних продуктів, виробів і напівфабрикатів з льону, луб'яних культур, лісо- і пило-матеріалів тощо).

Заготівельно-збутові сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи здійснюють, зокрема, заготівлю, зберігання, передпродажну обробку та продаж продукції, виробленої членами таких кооперативів, надають їм маркетингові послуги.

Постачальницькі сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи утворюються з метою закупівлі та постачання членам таких кооперативів засобів виробництва, матеріально-технічних ресурсів, необхідних для виробництва сільськогосподарської продукції та продуктів її переробки, виготовлення сировини, матеріалів та постачання їх членам кооперативу.

У разі поєднання кількох видів діяльності утворюються багатофункціональні кооперативи.

Сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи надають своїм членам й інші послуги, зокрема технологічні, транспортні, меліоративні, ремонтні, будівельні, з ветеринарного обслуговування тварин і племінної роботи, бухгалтерського обліку і аудиту, науково-консультаційного обслуговування.

Чому СОК є неприбутковою організацією?

Сільськогосподарський обслуговуючий кооператив - це економічна неприбуткова організація, що:

- належить сільськогосподарським товаровиробникам і управляється ними за демократичними принципами;
- надає своїм членам ті послуги, які необхідні для власних господарств;
- не ставить за мету отримання прибутку для себе, а прагне збільшити прибуток господарств своїх членів.

Які ознаки неприбутковості СОК?

Неприбутковість діяльності сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів визначається виходячи із сукупності таких ознак:

- кооператив надає послуги тільки своїм членам;
- члени кооперативу несуть відповідальність за зобов'язаннями, взятими перед кооперативом щодо їх участі у господарській діяльності кооперативу;
- послуги надаються з метою зменшення витрат та/або збільшення доходів членів кооперативу.

Які принципи організації кооперативу?

Діє на основі Закону України "Про сільськогосподарську кооперацію" та базується на таких принципах:

- членами кооперативу обов'язково мають бути сільськогосподарські товаровиробники і виступають одночасно його клієнтами та власниками;
- членство в кооперативі є відкритим та добровільним;
- кооператив надає послуги своїм членам. Операції з іншими клієнтами носять виключно додатковий характер і обмежуються;
- члени кооперативу мають зобов'язання щодо ведення спільної господарської діяльності, такі, як зобов'язання реалізувати продукцію або закуповувати матеріально-технічні засоби через кооператив, зобов'язання використовувати його послуги тощо;

- члени кооперативу повинні сплачувати пайові внески пропорційно до обсягів операцій, що вони провели з кооперативами;
- результат річної економічної діяльності кооперативу, що не є прибутком, розподіляється серед членів переважно у вигляді кооперативних виплат пропорційно до участі в господарській діяльності кооперативу. Виплата нарахувань на паї обмежується;
- кооперативом управляють його члени на демократичних засадах (за принципом: "один член кооперативу - один голос");
- збереження політичного та релігійного нейтралітету;
- піклування про освіту членів кооперативу.

Що таке пай?

Пай - це майновий поворотний внесок члена (асоційованого члена) кооперативу у створення та розвиток кооперативу, який здійснюється шляхом передачі кооперативу майна, в тому числі грошей, майнових прав, а також земельної ділянки.

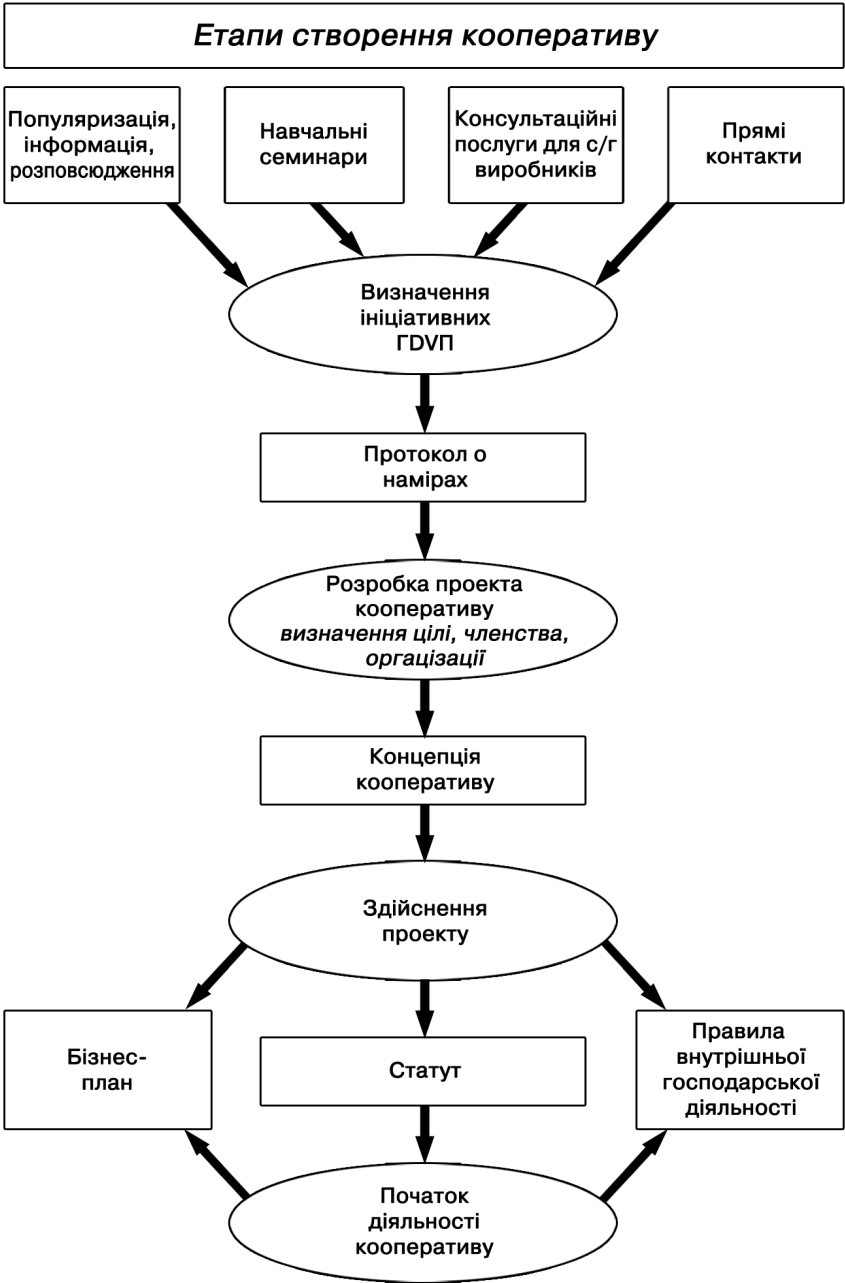
Що таке додатковий пай?

Додатковий пай - добровільний грошовий чи інший майновий поворотний внесок члена (асоційованого члена) кооперативу понад пай у пайовому фондi кооперативу.

Які етапи створення кооперативу?

Можна виділити такі етапи створення кооперативу:

- утворення ініціативної групи;
- розробка проекту кооперативу;
- заснування кооперативу;
- реєстрація;
- робота кооперативу;
- ліквідація кооперативу.

Що таке ініціативна група?

Ініціативна група - це колектив сільськогосподарських товаровиробників, об'єднаний ідеєю створення кооперативу з метою розв'язання спільної для всіх проблеми або проблем в їхній господарській діяльності.

Які завдання ініціативної групи.

Головним завданням ініціативної групи є визначення спільних проблем, визначення виду чи видів діяльності кооперативу, розробка проекту та техніко-економічного обґрунтування його діяльності, Статуту, проведення Установчих зборів та реєстрації кооперативу.

Які документи приймаються групою?

Першим документом, що приймається ініціативною групою, є протокол про наміри. Його приймають та підписують члени ініціативної групи після обговорення ідеї створення кооперативу.

Протокол про наміри скріплює підписами членів ініціативної групи їх зобов'язання по створенню кооперативу, визначає пропонувані види діяльності кооперативу на основі спільних для членів ініціативної групи потреб, та терміни реалізації намірів по створенню кооперативу та виконанню певних етапів підготовки.

Хто очолює ініціативну групу?

На чолі ініціативної групи повинен бути лідер, людина, яка стимулювала в собі ідею створення кооперативу, користується довірою односельців. Як правило, лідер ініціативної групи стає і лідером кооперативу.

Як правильно сформувати ініціативну групу?

Група повинна бути однорідною. Потреби членів кооперативу повинні бути однаковими.

В кооператив можуть об'єднуватись виробники різних форм власності, але різниця в обсягах операцій, що вони реалізовуватимуть з кооперативом, не повинна бути дуже великою.

Помилки, яких слід уникнути:

- утворення ініціативної групи дуже відмінних між собою виробників, що мають різні інтереси та різне фінансове положення;
- прийняття до ініціативної групи не виробників сільськогосподарської продукції.

Як правильно організувати діяльність ініціативної групи?

Ініціативна група або Організаційний комітет, що призначається ініціативною групою, якщо вона є дуже великою, повинен прийняти чіткий робочий план і розподілити завдання між членами. Свій внесок в роботу може зробити консультативний центр або дорадча служба.

Ця робота містить два основних аспекти:

- збір інформації про умови середовища (ринки, можливості використання необхідних господарських об'єктів, види сільськогосподарського обладнання, яке потрібно придбати та його вартість);

- робота з потенційними членами (оцінка їхніх потреб, намірів по співпраці з кооперативом, можливостей щодо сплати пайових внесків, а також переконання, зацікавлення та пояснення членам кооперативних принципів).

Як тільки проект достатньо сформувався, оргкомітет розпочинає роботу над питаннями, що потім увійдуть до Статуту та до Правил внутрішньої господарської діяльності кооперативу.

Основні з них:

- які права та обов'язки матимуть члени кооперативу. Зокрема, якими будуть розмір, форма та строки внесення паїв, зобов'язання по веденню діяльності;

- якою буде приблизна організаційна структура кооперативу.

Всі згадані елементи входять до концепції кооперативу, яка повинна бути ухвалена всією ініціативною групою. Коли концепція кооперативу схвалена ініціативною групою, потрібно перекласти її на юридичну мову (Статут) та на економічну і фінансову мову (бізнес-план).

Що є результатом роботи ініціативної групи?

Якщо ідея кооперативу визріла, на зборах ініціативної групи

приймають рішення про створення кооперативу і підписують протокол намірів. Він містить:

- твердження про зобов'язання учасників, їх перше зобов'язання - разом і організовано проводити роботу на наступних етапах створення кооперативу;

- більш-менш точне визначення виду діяльності кооперативу, а також терміни процесу створення;

- порядок роботи та організації ініціативної групи. При великій чисельності її обирають робочу групу (додаток І).

Протокол намірів завершає етап формування ініціативної групи.

Хто розробляє проект діяльності майбутнього кооперативу?

Ініціативна група, опрацювавши початкову ідею, розробляє проект створення та діяльності кооперативу. Проект - це письмовий документ, в якому викладена сутність кооперативної ідеї даного кооперативу.

В проекті визначають цілі, мету та види діяльності кооперативу, шляхи і засоби реалізації ідеї, охарактеризовано ринкові, майнові, фінансові аспекти діяльності кооперативу.

Скільки видів діяльності може мати майбутній кооператив?

Кооператив може мати лише один напрямок (вид діяльності або бути багатофункціональним. Для заснування багатофункціонального кооперативу необхідно більше фінансових коштів та управлінського досвіду. Якщо організувати багатофункціональний кооператив, то потрібно впевнитись в тому, що всі потреби діяльності зв'язані між собою (постачання, зберігання, переробка зернових та реалізація продукції).

Як правильно оцінити можливості майбутнього кооперативу?

Як тільки мета діяльності кооперативу визначена, необхідно оцінити засоби її реалізації: потреби в капіталовкладеннях, оренді приміщень чи об'єктів, персоналі, обігових коштах.

Чого слід уникати при створенні кооперативу?

Помилки, яких слід уникнути:

- намагатися вирішити через заснування кооперативу ті проблеми, що стосуються не групи в цілому, а лише окремих господарств;
- намагатися включити в діяльність кооперативу виробництво і переробку продукції;
- прагнути, щоб кооператив займався всім відразу. Це потребує створення декількох кооперативів;
- ставити дуже обмежені цілі.

Що є визначальним для успіху майбутнього кооперативу?

Успіх проекту визначають наступні фактори:

- правильне розуміння потреб членів ініціативної групи та майбутніх членів кооперативу;
- чітка постановка цілей, яких бажають досягти учасники проекту;
- якісне планування початку та першого року діяльності кооперативу.

Чому треба розробляти проект діяльності майбутнього кооперативу?

Розробка Проекту - це одночасно спосіб навчання і розвитку особистих управлінських якостей майбутніх членів кооперативу, набуття досвіду оцінки умов конкуренції, засобів просування продукції на ринок, фінансового планування, використання продукції на ринку, фінансового планування, використання переваг сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу. Розробка проекту також дає змогу перевірити реалістичність ідеї ще до її впровадження. Можливо, в процесі розробки виявиться, що можливий розмір наявного пайового капіталу є меншим, ніж фінансові потреби кооперативу. В такому випадку необхідно продумати можливості залучення коштів за рахунок отримання кредиту або відшукати шляхи зменшення потреби в фінансуванні на першому етапі діяльності.

Яку інформацію слід використовувати для складання проекту діяльності майбутнього кооперативу?

Основними джерелами для складання Проекту є:

- власний досвід практичної діяльності членів ініціативної групи;
- безпосереднє обговорення з майбутніми членами кооперативу;
- контакти з діючими сільськогосподарськими кооперативами, які може надати Союз сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів України;
- публікації в пресі, інформаційні та рекламні матеріали;
- виставкові заходи, семінари та конференції;
- тематична література;
- консультації фахівців.

Коли треба завершити розробку проекту діяльності майбутнього кооперативу?

Завершення опрацювання Проекту варто провести до Установчих зборів кооперативу, а затвердження - безпосередньо на цих зборах.

Яким є оптимальне число членів кооперативу?

Закон обмежує тільки мінімальну кількість членів кооперативу - не менше трьох.

Починати роботу кооперативу можна з обмеженою кількістю членів і поступово її збільшувати. Для успішної роботи потрібно, щоб число членів було достатньо великим. Якщо членами кооперативу будуть сільськогосподарські підприємства, достатньо навіть трьох господарств. Коли ж йдеться про особисті селянські господарства, потрібно об'єднати відразу біля 50 власників і одним з перших завдань ініціативної групи буде залучити нових потенційних членів. Крім того, потрібно розглянути питання про географічне розташування членів, найкраще, коли господарства членів розміщені комплексно.

Як визначити, які ресурси необхідні для забезпечення діяльності майбутнього кооперативу?

На цьому етапі уточнюють, які ресурси члени мають намір

вкласти в кооператив і які зобов'язання вони готові взяти на себе.

Для цього потрібно відповісти на такі питання:

- які фінансові кошти (або продукція, яку можна реалізувати) члени готові внести в рахунок вступного та пайового внесків і в який термін;

- яке майно члени готові внести до пайового фонду, чи необхідне воно для діяльності кооперативу;

- якщо кооператив планує отримати кредит, яке майно його члени готові надати в якості застави;

- які зобов'язання члени готові на себе взяти.

Помилки, яких слід уникнути:

- включати в члени кооперативу не виробників сільськогосподарської продукції;

- встановлювати надто низький розмір внесків (що не дозволить зібрати необхідні ресурси і що свідчить про досить низький рівень мотивації членів);

- встановлювати нереально високий розмір внесків, що не будуть сплачені;

- вносити майно, непотрібне для діяльності кооперативу.

Як правильно провести оцінку економічного середовища?

Після визначення необхідних ресурсів, слід проаналізувати економічне середовище і перевірити відповідність запланованих напрямів діяльності кооперативу ринковим умовам:

- в якій формі реалізовувати продукцію - незмінній чи переробленій. В останньому випадку, який вид переробки буде використано;

- через які канали буде реалізовуватись продукція - оптом чи в роздріб, на місцевих чи на віддалених ринках, які існуючі можливості можна для цього використати;

- які результати попереднього аналізу витрат на реалізацію можливих проектів (собівартість переробки, розфасовки, транспортування), якими будуть мінімальні обсяги.

Необхідно оцінити існуючі можливості та вартість залучення нових засобів виробництва:

- які засоби виробництва можуть бути надані членами у вигляді внесків;

- що потрібно придбати. Треба зібрати інформацію про технічні характеристики, вартість та умови оплати обладнання.

Головне в цьому - знайти вільні об'єкти, які відповідають цілям кооперативу і розглянути можливості їх використання. Найбільш реальним виходом є оренда.

Що таке статут кооперативу?

Статут - основний документ кооперативу. Він формулює мету та діяльність кооперативу, права та обов'язки членів, умови вступу й виходу з кооперативу, органи управління кооперативу та правила прийняття рішень, порядок реорганізації та ліквідації кооперативу. Щоб розробити Статут, потрібно спиратися на типові статuti. Ті положення, які можуть часто змінюватися зазначаються в Правилах внутрішньої господарської діяльності.

Що таке правила внутрішньогосподарської діяльності?

Це другий за важливістю документ кооперативу.

Правила внутрішньої господарської діяльності уточнюють Статут і визначають відносини між кооперативом та його членами. Правила внутрішньої господарської діяльності, як і Статут, затверджуються рішенням загальних зборів. Статут повинен бути жорстким, передбачати достатньо обмежень, щоб уникати порушень.

Що таке бізнес-план СОК?

Бізнес-план - це поглиблене відображення проекту розвитку підприємства СОК, який містить детальний опис підприємства СОК, середовища, в якому воно діє, а також системи управління, необхідної для досягнення поставленої мети.

На даному етапі розробляють спрощений бізнес-план, тому що не всі дані відомі. Справжній бізнес-план розробляється, як правило, десь на другому році діяльності кооперативу.

З яких частин складається бізнес план СОК?

Бізнес-план складається з наступних частини:

- глобальної стратегії та цілей;
- аналіз ринку та маркетингова стратегія;
- технологічний опис процесу виробництва, план виробництва, планування впровадження в дію;
- управління, організаційні структури та методи прийняття рішень;
- фінансові прогнози;
- аналіз ринків.

Що потрібно зробити напередодні проведення установчих зборів СОК?

Установчим зборам повинно передувати інтенсивне обговорення самої ідеї створення кооперативу. Проект Статуту завчасно передається учасникам та обговорюється під час попередніх зборів.

Завчасно передається членам кооперативу і установчий договір, який констатує згоду засновників створити кооператив та уточнює їх пайові внески. В решті питань установчий договір посилається на Статут. Установчого договору може й не бути. Він обов'язковий тільки для кооперативних об'єднань.

Як скликаються установчі збори СОК?

Організаційний комітет направляє всім потенційним членам кооперативу запрошення на установчі збори з зазначенням порядку денного. Установчі збори слід добре продумати і відмінно організувати.

Як правильно провести установчі збори СОК?

При проведенні зборів необхідно чітко дотримуватись порядку денного, що створить атмосферу відкритості і кооперативної демократії. Перш за все, збори мають заслухати звіт організаційного комітету. Після цього обговорюється і затверджується Статут кооперативу, його назва, обираються керівні органи (Правління кооперативу, його Голова, ревізійна комісія і/або наглядова ра-

да). Обрання установчими зборами керівних органів - вирішальний момент в процедурі його заснування.

Установчі збори проведено, що далі?

Після проведення установчих загальних зборів наступним кроком є реєстрація кооперативу і збирання вступних і пайових внесків членів.

Для чого потрібні вступні внески?

Вступні внески, як правило, надаються в грошовій формі на тимчасовий розрахунковий рахунок для витрат на створення і реєстрацію кооперативу. Затримка сплати вступних внесків членами призведе до затримки реєстрації.

Якщо вступні внески сплачуються не грішми, як їх обліковувати?

Якщо члени роблять внесок у натуральному вираженні, потрібно скласти оціночний акт, який підтверджує реальну вартість майна. Акт надається незалежною експертною комісією і додається до Статуту.

Коли починається сплата пайових внесків?

Після реєстрації кооперативу необхідно сплатити пайові внески відповідно до графіка, визначеного кооперативом. Як правило, це зазначається у Правилах внутрішньої господарської діяльності або установчому договорі (не в Статуті).

Хто не вніс навіть частини паю, не має статусу члена кооперативу, і член, який не виконує своїх зобов'язань, повинен бути виключеним. Завданням лідера (керівника) є забезпечення внесення паїв.

Які документи необхідні для реєстрації СОК?

Для реєстрації кооперативу, особа, уповноважена зборами, подає наступні документи до органів державної реєстрації:

- рішення зборів про створення кооперативу, Статут, установчий договір. Якщо членом кооперативу є колективне госпо-

дарство, то необхідно також надати витяг з протоколу загальних зборів, в якому зазначається згода на вступ в кооператив. Документи нотаріально засвідчують;

- реєстраційну картку встановленого зразка, яка є одночасно і заявою для державної реєстрації;

- документи, які засвідчують, що члени кооперативу зробили внесок в неподільний і пайовий фонди, розмір яких обумовлюється в Статуті.

При наявності усіх документів, обумовлених положенням про державну реєстрацію, орган державної реєстрації повинен протягом п'яти днів зареєструвати кооператив і видати свідоцтво встановленого зразку з ідентифікаційним кодом. Орган державної реєстрації в п'ятиденний термін передає в статуправління і податкову інспекцію копії реєстраційних карток з поміткою про реєстрацію, а в Пенсійний фонд і фонд соціального страхування інформацію про реєстрацію кооперативу.

Як внести СОК в реєстр неприбуткових організацій?

При наявності реєстраційної картки, свідоцтва про реєстрацію і копії установчих документів керівник кооперативу повинен стати на облік у податковій адміністрації. Рекомендується відразу внести кооператив в реєстр неприбуткових організацій.

Згідно зі статтею 2 Закону України "Про сільськогосподарську кооперацію", статтею 7.11 Закону України "Про оприбуткування прибутку підприємств" необхідно подати у податковий орган за місцем реєстрації кооперативу заяву встановленого зразка, замовити форму 1 ОПП (інформація про засновників) і надати паспортні дані та ідентифікаційні коди директора кооперативу і головного бухгалтерата.

Які документи і куди подаються для виготовлення печатки?

Для виготовлення печатки кооперативу дозвіл установи внутрішніх справ не потрібен.

Печатки та штампи кооперативу можливо замовити у організацій, які здійснюють їх виготовлення. При бажанні, працювати

можливо і без печатки. На печатках і штампах має бути ідентифікаційний код кооперативу, отриманий в обласному управлінні статистики.

Чи потрібно СОК відкривати рахунок в банку?

Так. Оскільки СОК буде вести безготівкові розрахунки. Перелік необхідних документів краще отримати в банку, де буде відкрито рахунок.

Чи існують якісь вимоги до виконавчого директора СОК?

Виконавчий директор повинен відповідати таким вимогам:

- бути передбачливим менеджером, володіти економічними методами управління та планування;
- мати підприємницькі здібності, вміти поводитись з комерційними партнерами та знати ринки на яких діє кооператив;
- мати технічні знання в області діяльності кооперативу, добре розуміти кооперативні принципи та механізми;
- бути порядною людиною та користуватися повного довірою і повагою з боку членів кооперативу;
- мати високі комунікативні здібності та вміти працювати в інтересах членів кооперативу;
- вміти співпрацювати з правлінням та головою кооперативу, ретельно виконуючи їхні рішення;
- проживати недалеко від кооперативу та задовольнятися невеликою зарплатою.

Чи обов'язково слід призначати виконавчого директора СОК?

Якщо кооператив невеликий, то обов'язки директора добровільно може виконувати голова кооперативу.

Чи обов'язково у кооперативі має бути бухгалтер?

Так, кооператив обов'язково має вести бухгалтерський облік. Якщо кооператив невеликий, то бухгалтера можна найняти для роботи з неповним робочим днем. Правління

наймає бухгалтера, а директор - інший необхідний персонал.

Помилки, яких слід уникнути:

- думати, що досвідчений директор чи бухгалтер можуть працювати безкоштовно;
- не починати роботу кооперативу з недостатнім персоналом;
- не наймати зразу багато персоналу.

Чи розділяються функції правління і дирекції кооперативу?

На етапі початку ділових операцій відбувається розподіл управлінських функцій між правлінням кооперативу і виконавчою дирекцією.

Чим займається правління кооперативу?

Правління зосереджує свою увагу на питаннях стратегічного розвитку підприємства, його фінансової та маркетингової політики, входження та адаптація підприємства до конкурентного середовища.

Якими є основні функції директора кооперативу?

Виконавчий директор і його команда відповідають за щоденну роботу кооперативу згідно з делегованими повноваженнями, ресурсами і програмою, схваленою Правлінням кооперативу.

Навіщо кооперативу потрібен бізнес-план?

Кооператив повинен мати справжній бізнес-план на 3 - 5 років. Це потрібно не тільки для представлення бізнес-плану банкам при отриманні кредиту, але й для запобігання різного роду ризикам та переконання самих членів.

Чи потрібні кооперативу зовнішні консультанти?

Оскільки кооператив є доволі складним господарським механізмом, часто змінюється законодавство, постійно міняється економічне середовище, тому СОК, як юридичній особі, що веде господарську діяльність просто необхідно співпрацювати з зовнішніми консультантами. Бажано щоб кооператив співро-

бітничав з якоюсь консультаційною службою (дорадча служба, науковий центр чи обласне відділення СУСОКУ).

Що робити у тому випадку, коли на розгортання діяльності кооперативу не вистачає власних коштів, а зовнішні джерела фінансування обмежені або взагалі недоступні?

Важливо позбавитися ілюзій, що фінансування кооперативу почнеться автоматично з його реєстрацією. Якщо коштів для його розвитку немає, слід докорінно переглянути спектр його господарської діяльності й обмежити її види та обсяг до таких параметрів, які можуть бути профінансовані.

Чи потрібно кооперативу створювати власну майнову базу?

Працюючи на орендованих засобах виробництва, кооператив повинен дбати про створення власної матеріально - технічної бази за рахунок надходжень і поповнення пайових внесків. Необхідність нагромадження пайового капіталу є важливою складовою повноцінного розвитку кооперативного підприємства.

Що є основним джерелом фінансування кооперативу?

Основним джерелом фінансування кооперативу є пайові внески членів - клієнтів кооперативу. Важливість поповнення пайового капіталу пояснюється зростанням довіри кредитних установ до підприємств, що мають солідну матеріальну базу, яка може бути предметом застави при отриманні кредиту. Крім цього, фінансування власного кооперативу через механізм поповнення індивідуальних паїв зміцнює його членську організацію, сприяє зростанню зацікавленості членів кооперативу в ефективному використанні вкладених ними коштів.

Що лежить в основі системи управління кооперативом?

Управління кооперативом здійснюється на основі самоврядування, широкої демократії, гласності, активної участі його членів у вирішенні питань діяльності кооперативів.

Що є правовим підґрунтям для формування системи управління кооперативом?

Система управління кооперативом визначається в першу чергу юридичним базисом: Законом України "Про сільськогосподарську кооперацію" і є юридичною основою, на яку спирається кооператив у своїй діяльності і управлінні.

У Статуті визначено органи управління та контролю в кооперативі, порядок їх утворення, сферу компетенції, та процедури прийняття рішень.

Правила внутрішньої господарської діяльності доповнюють Статут, уточнюючи функції кожного органу, чітко визначають обмеження компетенції кожного органу.

Трудовий договір з виконавчим директором визначає його обов'язки і сферу компетенції.

Хто здійснює управлінські функції в кооперативі?

Функції управління в кооперативі здійснюють:

- члени кооперативу;
- спостережна рада;
- правління кооперативу;
- ревізійна комісія;
- виконавча дирекція.

Органами управління кооперативу є:

- загальні збори (вищий орган управління), на яких кожен член кооперативу має один ухвальний голос незалежно від розміру його паю, а асоційований член - лише право дорадчого голосу;

- правління і його голова, що обираються на загальних зборах. Згідно з Законом правління утворюється лише в кооперативі, до складу якого входять не менше десяти членів. В іншому випадку функції правління виконує голова;

- ревізійна комісія (або ревізор, якщо в кооперативі менше десяти членів);

- спостережна рада, яка утворюється, якщо членами кооперативу є понад 50 осіб;

- виконавчий директор, який не є членом кооперативу, а є

найманою правлінням особою, що керує персоналом і отримує платню за виконання своїх функцій.

Яка роль загальних зборів діяльності СОК?

Загальні збори є вищим органом управління кооперативом. Проте це не означає, що саме ними здійснюється оперативне управління кооперативом, оскільки цю функцію виконує правління. Роль загальних зборів полягає в обранні правління, а також органів контролю - ревізійної комісії та спостережної ради, і у схваленні (або відхиленні) політики, яку проводить правління.

До компетенції загальних зборів входить: затвердження фінансового звіту, оцінки управління кооперативом (звіт про проведену діяльність), рішення про прийняття нових членів, прийняття Правил внутрішньої господарської діяльності.

Як і ким скликаються загальні бори СОК?

Умови та порядок скликання загальних зборів визначаються в статуті і деталізується у Правилах внутрішньої господарської діяльності.

Голова правління скликає загальні збори, щонайменше раз на рік, коли фінансовий результат року вже відомий. До того ж, голова, правління, ревізійна комісія, спостережна рада або визначена кількість (як правило, одна третина) членів мають право ініціювати скликання загальних зборів, якщо вони вважають, що цього вимагає дана поточна ситуація.

Як виглядає порядок денний загальних зборів СОК?

Порядок даний загальних зборів включає такі тематичні блоки:

- статутного характеру: ухвалення рішення про прийняття нових членів до кооперативу, звіт про діяльність кооперативу, фінансовий звіт, звіт ревізійної комісії, розподіл фінансового результату, обранні правління та інших органів;

- питання, що вимагають схвалення загальними зборами: внесення можливих змін у Статут або Правила внутрішньої господарської діяльності, вступ кооперативу у спілки чи асоціації, або створення філії, важливі інвестиції або інші проблеми діяльності кооперативу, внесені правлінням на розгляд;

- "різне": питання, які пропонуються для обговорення членами кооперативу безпосередньо на зборах.

Хто і як бере участь у загальних зборах СОК?

Члени кооперативу беруть участь у загальних зборах з правом одного ухвального голосу. Членами кооперативу вважаються тільки ті, хто виконав свої зобов'язання щодо вступного та пайового внеску.

Члени, які прийняті до кооперативу за рішенням правління, і почали виконувати свої зобов'язання й співпрацюють з кооперативом ще до схвалення цього рішення загальними зборами, мають право брати участь в голосуванні з усіх питань діяльності кооперативу, крім питання про свій вступ до нього. Асоційовані члени мають право бути присутніми на загальних зборах і користуватися правом дорадчого голосу. Проте їх участь в зборах не обов'язкова.

На загальні збори запрошуються виконавчий директор, бухгалтер і, можливо, інший персонал. Проте вони не звітують: звіт робить правління, оскільки тільки цей орган підзвітний загальним зборам. Вони можуть надавати додаткову інформацію.

Скільки членів кооперативу має бути на зборах?

Якщо на загальних зборах присутні більше половини членів кооперативу, збори вважаються легітимними.

Який порядок ведення зборів?

Для початку обирається президія, хоча цю функцію може виконувати правління. Приймається порядок денний (регламент) і збори розпочинають свого роботу. Протокол загальних зборів ведеться згідно з порядком, передбаченим Правилами внутрішньої господарської діяльності.

Які функції правління кооперативу?

Правління керує кооперативом. Воно несе повну відповідальність за управління кооперативною організацією. Правління виконує такі функції:

- визначає довгострокові орієнтири діяльності кооперативу і вносить їх на ухвалення загальних зборів;
- розробляє Правила внутрішньої господарської діяльності і вносить їх на ухвалення загальних зборів;
- визначає середньо і короткострокові стратегічні плани;
- контролює поточне управління кооперативом і виконання рішень;
- запроваджує і контролює дотримання Статуту і Правил внутрішньої господарчої діяльності;
- стимулює демократичне життя кооперативу.

Хто здійснює поточне управління кооперативом?

Правління делегує функцію поточного управління виконавчому директору (якщо він є, в протилежному випадку - голові).

Як часто проводиться засідання правління СОК?

Збори правління проводяться регулярно - щомісячно. У критичний для розвитку кооперативу момент збори можна скликати частіше.

Чи може виконавчий директор брати участь у засіданні правління СОК?

Як правило виконавчий директор присутній на зборах правління і має право дорадчого голосу, але за проханням правління, в разі необхідності, він має залишити збори.

Як фіксуються рішення правління СОК?

Рішення прийняті правлінням, фіксуються у протоколі. Один з членів правління призначається відповідальним за підготовку протоколу, який на початку наступних зборів підписує голова і який заноситься у спеціальний реєстр.

Яку місію виконує член правління?

Член правління виконує потрійну місію:

- бере участь в управлінні кооперативом: розробляє орієнтири і стратегію; приймає рішення, контролює їх виконання і наслідки цих рішень;

- представляє інтереси інших членів кооперативу;
- роз'яснює політику кооперативу іншим членам і представляє правління.

Які особисті якості повинен мати член правління СОК?

Член правління повинен не тільки досконало розуміти кооперативні принципи і механізми діяльності кооперативу, але й мати певні особисті якості:

- бути відданим загальним інтересом;
- вміти слухати людей, бути уважним до членів кооперативу;
- мати почуття відповідальності;
- бути активним, брати участь в дискусіях правління;
- бути творчою особистістю, реалістом, здатним вносити слушні пропозиції;
- поважати спільно прийняті рішення. Навіть якщо член правління не погоджується з певним рішенням, він повинен прийняти його і запровадити в дію.

Яка роль голови кооперативу в системі управління?

Голова відіграє ключову роль в кооперативі: він забезпечує активну роботу кооперативу і слідкує за поточним управлінням. Він єдиний представляє внутрішнє життя кооперативу і кооператив ззовні.

Які функції голови кооперативу?

Голова кооперативу має виконувати такі основні функції:

- скликати загальні збори та визначати порядок денний. На зборах голова, як правило, головує;
- очолювати правління, визначати порядок денний і скликати збори правління, вести і стимулювати дискусії; запроваджувати в дію рішення правління; звітувати від імені правління перед загальними зборами;
- згідно з функціями, делегованими йому правлінням, займатися поточним управлінням кооперативом. Якщо в кооперативі немає виконавчого директора, або за його відсутності, голова виконує його функції;

- представляти кооператив у відносинах з третіми особами. Голова підтримує контакти з владою на всіх рівнях, а також представляє кооператив у суді;

- опікуватись внутрішнім життям кооперативу, налагоджувати відносини з членами кооперативу, перевіряти, чи дотримуються вони своїх зобов'язань і чи діє кооператив у коротко і довгострокових інтересах кооперативу.

Який порядок прийняття рішень головою кооперативу?

Голова ніколи не приймає рішення один, незалежно від того, в чій це компетенції - його чи правління. Під час зборів правління його завдання полягає в тому, щоб вислухати всіх членів кооперативу, узагальнити всю інформацію і спробувати прийти до консенсусу. У випадку, коли голова сам приймає рішення, коли це в його компетенції або таку функцію йому делегувало правління, він повинен знати думку інших членів та виконавчого директора.

У яких випадках функції правління виконує голова кооперативу?

Якщо в кооперативі відсутнє правління, згідно із Законом і Статутом функції правління виконує голова. Можна створити групу з трьох - чотирьох чоловік, які будуть постійно брати участь у процесі прийняття рішень. Наприклад, кооператив може обрати два заступника голови і обумовити у Правилах внутрішньої господарської діяльності, що певні категорії рішень приймаються спільно головою і заступниками. Ревізор не повинен бути членом цієї групи.

Яка роль виконавчого директора кооперативу?

Виконавчий директор організовує роботу кооперативу, керує виробничим процесом, організовує закупівлю і продаж продукції. Керує роботою працівників кооперативу.

Як співпрацює виконавчий директор з іншими органами управління кооперативу?

Члени правління або голова ніколи не повинні давати прямі вказівки замість виконавчого директора (або його заступника).

Виконавчий директор постійно співпрацює з головою кооперативу. Вони мають довіряти один одному. Аргументи виконавчого директора завжди необхідно брати до уваги, але за головою вирішальне слово. Виконавчий директор повинен надавати правлінням свої пропозиції і допомагати у прийнятті відповідних рішень. Коли рішення прийняте, він має його виконувати, незважаючи на те, згоден він з ним чи ні.

Як призначаються посадові особи у СОК?

Виконавчий директор призначається правлінням. Заступник і бухгалтер призначаються правлінням за згодою виконавчого директора.

Які особисті якості повинен мати директор СОК?

Кандидат на посаду директора повинен мати такі характеристики:

- мати відповідні навички управління, знати відповідні технології і ринки;
- добре знати і розуміти кооперативні принципи та механізми, а також усвідомлювати роль виконавчого директора в кооперативі;
- повинен бути комунікабельним і користуватися довірою членів;
- не повинен мати спільні капіталовкладення з будь-яким партнером чи конкурентом кооперативу.

Як формалізувати призначення директора СОК?

Після обрання виконавчого директора необхідно укласти з ним трудовий договір, який би відповідав чинному трудовому законодавству. В договорі визначаються обов'язки виконавчого директора та межі його повноважень щодо прийняття рішень.

Коли утворюється ревізійна комісія?

Ревізійна комісія утворюється якщо кооператив налічує не менше десяти членів. У іншому випадку - функції ревізійної комісії виконує ревізор.

Чи може член ревізійної комісії бути членом правління СОК?

Член ревізійної комісії (ревізор) є членом кооперативу, але не

може бути одночасно і членом правління.

Як часто засідає ревізійна комісія?

Ревізійна комісія проводить засідання відповідно до вимог статуту чи правил внутрішньогосподарської діяльності (можливо, раз на місяць, або частіше, якщо того вимагає поточна ситуація в кооперативні).

Які функції ревізійної комісії?

Ревізійна комісія (ревізор) контролює фінансову та економічну діяльність кооперативу:

- перевіряє, щоб постійно і належним чином вівся перелік всіх операцій, щоб бухгалтерські книги велися ретельно і відображали дійсні результати господарювання;
- виявляє необачні дії та недбале ставлення до виконуваної справи, якщо такі мають місце;
- переконується в тому, що фінансовий звіт відбиває реальні цифри.

Кому підпорядковується ревізійна комісія?

Ревізійна комісія звітує перед загальними зборами.

Коли обирається Спостережна рада?

Утворюється, коли в кооперативі є принаймні 50 членів. Як правило вона складається з 3 - 5 осіб, які є членами кооперативу, але не правління. Голова обирається із членів спостережної ради. Збори Спостережної ради повинні проводитися не менше, ніж раз на квартал.

Яка роль спостережної ради у кооперативі?

Спостережна рада не має управлінської влади. Її роль полягає у виконанні наступних функцій:

- контроль виконавчої дирекції і ревізійної комісії;
- перевірна управління кооперативом, яке має відповідати Закону, Статуту і Правилам внутрішньої господарської діяльності;
- оцінка економічної діяльності кооперативу.

Спостережна рада надає свої зауваження правлінню і звітує перед загальними зборами. Ревізійна комісія постійно надає спостережній раді відповідну інформацію щодо діяльності кооперативу, а

також пояснення і доповнення в разі потреби.

Який облік ведеться у кооперативі?

СОК є юридичною особою, яка веде господарську діяльність. Тому кооператив веде всі види обліку, передбачені для таких осіб.

Чому члени СОК зобов'язані брати участь у його господарській діяльності?

Участь у господарській діяльності сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу - це збут через такий кооператив сировини, продукції її переробки, закупівля засобів виробництва, користування технологічними послугами кооперативу в обсязі та порядку, передбачених його статутом та/або правилами внутрішньогосподарської діяльності.

Якщо члени кооперативу не братимуть участь у його господарській діяльності, то СОК збанкрутує, оскільки не буде кому надавати послуги, не буде ресурсів для існування кооперативу.

Чи можуть кооперативи об'єднуватися?

Кооперативи можуть створювати кооперативні об'єднання, діяльність яких регулюється Законом України "Про кооперацію".

Чи підтримує держава СОК?

Основними завданнями державної політики з підтримки сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів є створення сприятливих умов для їх утворення, становлення і розвитку шляхом формування сприятливої податкової, фінансово-кредитної, інвестиційної політики щодо діяльності сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів та їх членів, а також розроблення механізму їх державної підтримки.

Центральні та місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування забезпечують сприяння розвитку і зміцненню економічної самостійності сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів та їх членів, підвищенню ефективності їх діяльності, не допускають будь-яких обмежень господарської активності та ініціативи таких кооперативів, вільної і рівноправної їх

участі на ринках товарів, робіт і послуг.

Які є форми державної підтримки СОК?

Державна підтримка сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів здійснюється відповідно до державних та регіональних програм за рахунок державного і місцевих бюджетів у порядку, встановленому законом.

Чи підтримують СОК недержавні організації?

Звичайно, ті організації, що розуміють важливість підтримки СОК, надають їм відповідну допомогу. Наприклад, Союз сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, його обласні організації, Національна асоціація сільськогосподарських дорадчих служб України, надають постійну консультативну допомогу як виробникам сільськогосподарської продукції зі створення кооперативів, так і кооперативам у процесі їхньої діяльності. Міжнародна благодійна організація "Добробут громад" сьогодні опікується низкою проектів СОК.

Чи підтримує розвиток кооперації бізнес?

Найяскравішим прикладом такої підтримки є діяльність компанії "Данон", за підтримки якої було створено першу в Україні молочну кооперативну ферму?

Як підтримують кооперативи проекти міжнародної технічної допомоги?

Прикладів такої підтримки є багато. Агенції урядів США, Канади, країн ЄС, представництво ООН в Україні реалізують різноманітні програми на підтримку кооперації.

Останнім часом цю місію ефективно виконує проект USAID АгроІнвест. За підтримки цього проекту розроблено Примірний статут сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу, проект Закону України "Про сільськогосподарську кооперацію", науково-практичний коментар до цього Закону, підтримується діяльність СУСОКУ та інших організацій у сфері сільськогосподарської обслуговуючої кооперації.

АгроІнвест також надає підтримку безпосередньо кооперативам через грантову програму "Розвиток спроможності організацій

МІЖНАРОДНІ КООПЕРАТИВНІ ПРИНЦИПИ

Будь-яка кооперація, що об'єднує людей, або організація визначається як кооперативне товариство. Щоб підтвердити це, вона ставить завдання захистити економічно та соціально своїх членів за допомогою підприємств, заснованих на взаємній допомозі, яка відповідає кооперативним принципам, що їх встановили рочдельські піонери та реформа 1966 р. на XXIII конгресі МКА:

а) членство кооперативного товариства є добровільне і вигідне, без штучних обмежень чи будь-яких соціальних, політичних, расових або релігійних дискримінацій, всі особи якого можуть користуватися обслуговуванням і згідні виконувати обов'язки членства;

б) кооперативні організації є демократичними організаціями, їх справами керують люди, обрані або призначені за методом, узгодженим з їх членами, і підзвітні їм. Члени первинного товариства користуються рівними правами під час голосування (один член - один голос) і в ухваленні рішень, що стосуються їх товариств. В інших первинних товариствах керівництво здійснюється на демократичних засадах у прийнятній формі;

в) капітал бере участь тільки в строго обмежених формах зацікавленості;

г) економічним результатом є результат операцій товариства, який розподіляється за таким принципом: якщо один позбувається заробітку, то це означає, що його втрачають й інші. Це може бути зроблено, за рішенням членів, такими способами:

- забезпеченням розвитку справи кооперації;
- забезпеченням загального обслуговування або розподілом між членами пропорційно до їх справ у товаристві;
- коли всі кооперативні товариства забезпечують своїх членів, службовців та урядовців, а також громадськість за принципами й

методами кооперації - як економічними, так і демократичними;
- коли всі кооперативні організації якомога більше служать інтересам їх членів та їх об'єднань, що активно співпрацюють практично в кожній галузі з іншими кооперативами на обласному, національному й міжнародному рівнях, ставлять собі за мету досягнути єдності дій кооператорів у всьому світі.

Організації, що здійснюють на практиці кооперативні принципи й дотримуються цілей МКА, можуть бути обраними в членство МКА.

ПРОГРАМА РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ОБСЛУГОВУЮЧИХ КООПЕРАТИВІВ НА 2013 - 2020 РР.

Проект

Розділ I

Оцінка стану соціально-економічного розвитку села, як основи української держави

Найважливішою обставиною, яка спричинила сучасний стан сільського господарства і села, а також становище в них їх соціальної першооснови - селянства та інших сільських жителів, є **невідповідність дорадянської державної аграрної політики реальним потребам і можливостям України після набуття нею політичної незалежності**. У прикладному розумінні вона (невідповідність) проявилася **у системному обвалі усього того, що вважалось державною аграрною політикою або видавалось за неї**. Її соціально-економічні результати не виправдали суспільних і селянських очікувань, що покладалися на аграрні реформування і **увійшли в протиріччя із закладеним у них суспільно-політичним потенціалом**.

Найбільш очевидними наслідками цього стали глибока соціально-економічна, структурна, екологічна та вся інша деградація аграрного (агропродовольчого) сектора економіки, перетворення його в соціально-економічну і виробничо-господарську руїну.

Наслідки системного обвалу аграрної політики у реально можливих обсягах можуть бути подолані лише шляхом системного здійснення великої сукупності політичних, правових, інституційних, соціальних, економічних та інших державних, регіональних, галузевих та інших заходів, орієнтованих на ефективне досягнення чітко окреслених кінцевих результатів. Вони (кінцеві результати і відповідні їм практичні кроки) повинні

знайти відображення в Законах України. На них у подальшому повинні базуватися всі інші нормативно-правові акти стосовно сільського сектора.

З огляду на виняткову важливість розроблення ефективно діючої аграрної політики вона своєю науково-прикладною сутністю і механізмами здійснення повинна відрізнитися в істотно кращий бік порівняно з тим, що мало і має місце в нашій країні останнього часу. Однією з передумов досягнення цієї мети має стати доповнення відповідних вітчизняних надбань досвідом державного регулювання розвитку сільського господарства високорозвиненими зарубіжними країнами. Достатньо глибока, всебічна спрацьованість усіх зорієнтованих в майбутнє її складових повинна надати їй характеру **нової (новітньої) аграрної політики**. В концептуальному відношенні вона повинна базуватися на наступних визначальних положеннях:

- розгляд її сутності як системи (сукупності) цінностей, які держава закладає у неї в стратегічних інтересах не лише сільського господарства, села і селянства, а з ними і всього аграрного (агро продовольчого) блоку економіки, а й країни загалом. Визначальним у ній має стати її селяниноцентристська спрямованість, під якою розуміється її реальна підпорядкованість інтересам селянства (під ним у даному випадку розуміються, крім безпосередньо зайнятих у сільському господарстві, також всі інші сільські жителі);

- передбачення у ній сукупності зобов'язань, які держава покладає на себе щодо досягнення визначених у новітній аграрній політиці положень і показників;

- гарантії держави щодо того, що вона, пропонуючи країні і сільському сектору новітню аграрну політику, бере на себе повну, ні з ким іншим неподільну відповідальність за її результативне практичне втілення.

Системне подолання руйнівних наслідків невідповідності здійснюваної до цього часу дорадянської аграрної політики повинно, крім усього іншого, реально започаткувати відродження сільського сектора. Воно (відродження) має розглядатися не як повернення до того, що коли-небудь вже мало місце у ньому, а винят-

ково виведення його на стратегічно визначений вищий рівень суспільно-політичного і соціально-економічного розвитку.

Доповнення і розвиток підходів до організації соціально-економічної розбудови сільського сектора повинно охоплювати собою, крім усього іншого нетрадиційні для нашої країни орієнтири на сталий розвиток сільського господарства, збереження і поступове зміцнення людського капіталу села і розвиток сільських територій. На відміну від перших названих проблем, які у певній мірі вже досліджено, сільські території поки що ще не стали предметом зацікавленого вивчення. Втім обставини складаються так, що саме на них вирішуватимуться проблеми сталого розвитку і людського капіталу та всього іншого, що стосуватиметься сільського господарства, села і селянства.

Узагальнення викладеного вище підводить до висновку щодо виправданості розглядати сільську територію як складну багатофункціональну природну, соціально-економічну й виробничо-господарську систему з властивими їй кількісними, структурними, природними та іншими характеристиками і відповідним цьому її сутнісним наповненням.

Соціум сільської території, уособлюваний його сільською громадою, яку, у свою чергу, слід розглядати визначальним соціальним осередком кожної даної території. Визначальним у двох розуміннях. З одного боку у зв'язку з тим, що лише він володіє здатністю вдихнути життя в дане сільсько-територіальне утворення, вміло і ефективно використати наявний у ньому потенціал, одержати від нього бажану (очікувану) віддачу, створити передумови для подальшого ефективнішого розвитку даної сільської території. З іншого боку визначальне місце соціуму у сільській території зумовлюється тим, що її функціонування повинно поступально підпорядковуватися інтересам створення на кожній даній сільській території якомога кращих умов буття для проживаючих на ній. У прикладному відношенні це означає, що організовуючи розвиток сільської території, її соціум (сільська громада) одночасно формує на ній якість свого життя. Отже, інтереси і потреби кожної сільської території повинні розглядатися, формуватися і задовольнятися передусім як інтереси і потреби даної територіальної громади, форму-

вати найбільш прийнятний для неї загалом і кожного її індивідуального суб'єкта найбільш прийнятих для них способів буття на ній.

Село (сільське поселення) - як історично сформований, у кожному конкретному випадку своєрідний соціально-виробничий, культурно-побутовий, а у ряді випадків також адміністративний осередок (центр), умовно кажучи - "столиця" кожної даної сільської території. Саме у ньому громада (соціум) цієї території організовує своє буття, свою життєдіяльність поколінь, примножує і збагачує їх, у доступних йому можливостях створює передумови для його збереження і подальшого розвитку. Згідно такому розумінню соціально-економічної, виробничо-господарської і культурно-побутової сутності села (сільського населення) на кожній сільській території формується своєрідний соціальний тандем "селянство (сільські жителі) - село".

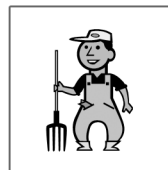
Він являє собою настільки нерозривну цілісність, що у ній закладено дух і можливості прояву щонайменше двох неперевершених за значенням багатств і цінностей України. З одного боку - збереження історичної пам'яті про походження України і української нації. Бо і наша країна, і уособлювана нею українська нація постала з села, і кожне наступне в їх історії є ніщо інше, як своєрідний відгомін і прояв усього того, що з певною умовністю можна розглядати як соціально-історичний генофонд нашої нації і країни.

Традиційні висновки щодо причин поглиблення проблем розвитку сільського господарства

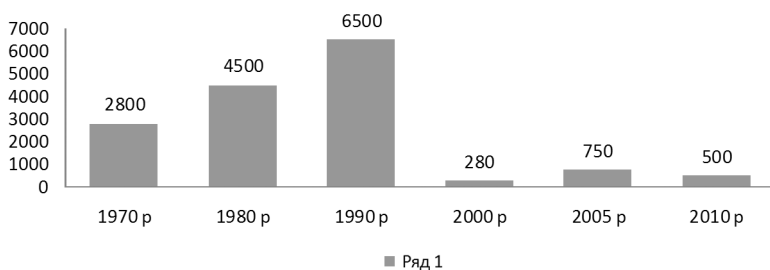

- Недостатнє бюджетне фінансування
- Диспаритет цін на промислову та с/г продукцію.
- Високий ступінь комерціалізації та змова посередників.
- Низька участь держави в регулюванні ринків
- Нерозвинена інфраструктура аграрного ринку

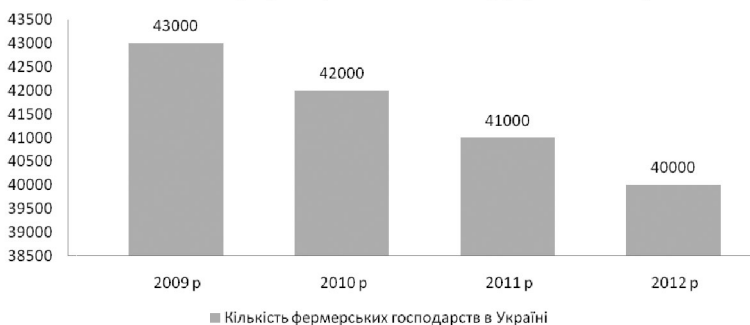
Державна підтримка сільського господарства (крб., в цінах 1985 р.)

Діаграма 1

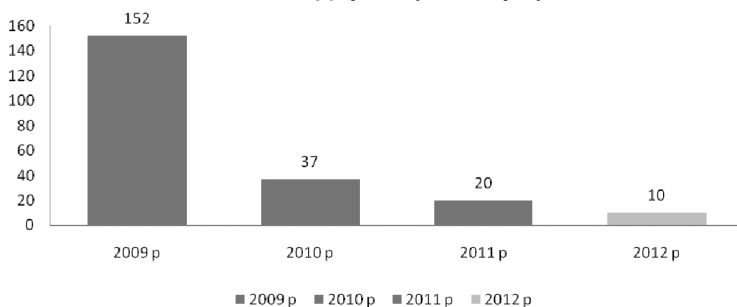
Кількість фермерських господарств в Україні

Діаграма 2

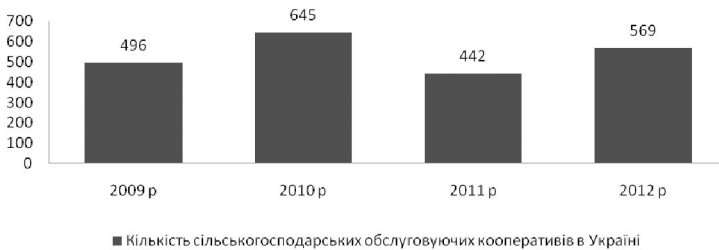
Державна підтримка фермерських господарств (млн. грн)

Діаграма 3

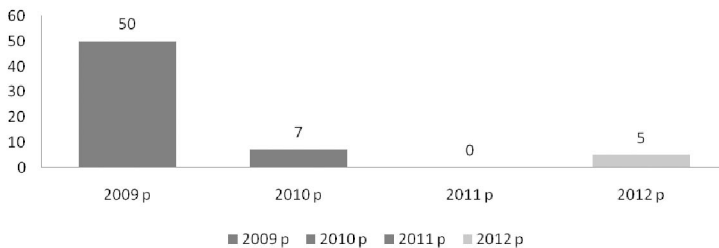
Діаграма 4

Кількість сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів в Україні

Діаграма 5

Державна підтримка сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів (млн. грн)

Таблиця 1

КІЛЬКІСТЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ОБСЛУГОВУЮЧИХ КООПЕРАТИВІВ ЗА РЕГІОНАМИ УКРАЇНИ

Регіон (область)	Кількість с/г обслуговуючих кооперативів	
	Станом на 01.01.2013 р.	Станом на 01.07.2013 р.
Україна	947	988
АР Крим	77	77
Вінницька	79	79

Продовження таблиці 1 на наступній сторінці

Реґіон (область)	Кількість с/г обслуговуючих кооперативів	
	Станом на 01.01.2013 р.	Станом на 01.07.2013 р.
Волинська	37	37
Дніпропетровська	36	36
Донецька	16	20
Житомирська	105	105
Закарпатська	14	16
Запорізька	16	18
Івано-Франківська	67	69
Київська	37	47
Кіровоградська	29	30
Луганська	24	25
Львівська	48	61
Миколаївська	16	19
Одеська	45	41
Полтавська	28	30
Рівненська	41	43
Сумська	39	39
Тернопільська	10	11
Харківська	19	21
Херсонська	42	43
Хмельницька	17	17
Черкаська	48	46
Чернівецька	20	22
Чернігівська	21	20
м. Київ	9	9
м. Севастополь	7	7

Таблиця 2

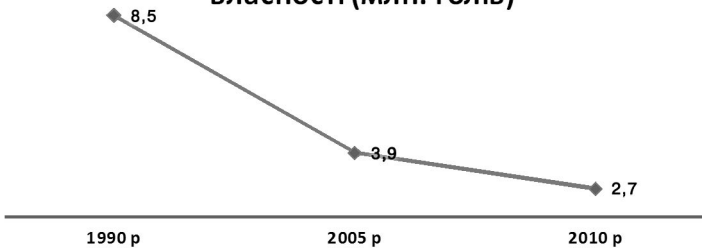
СТРУКТУРА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ ЗА ФОРМАМИ ВЛАСНОСТІ (станом на 01.01.2001 р.)			
Вид господарських формувань	Кількість формувань, од.	Площа с-г угідь	
		Всього тис. га	В середн. га/1 ф-ня
Господарства громадян	-	9736	-
ФГ	38400	1992	52
СГП	17422	25688	1500
Агрохолдинги	15	203	14500

Таблиця 3

СТРУКТУРА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ ЗА ФОРМАМИ ВЛАСНОСТІ (станом на 01.01.2010 р.)			
Вид господарських формувань	Кількість формувань, од.	Площа с-г угідь	
		Всього тис. га	В середн. га/1 ф-ня
ОСГ	4666000	5641	1,2
ФГ	42446	4329	102
СГП	14410	18787	1307
Агрохолдинги	105	10450	99523

Діаграма 6

Поголів'я корів у господарствах всіх форм власності (млн. голів)

Розділ II

Необхідність розвитку сільськогосподарської обслуговуючої кооперації, як умова збереження та відродження українського села

Коли в наші дні ведуть мову про розвиток сільських територій, то часто покладають надії на кооперацію. Саме слово кооперація стало самим ходовим в нашому спілкуванні. Проте, розвиток сільськогосподарської обслуговуючої кооперації є однією з найбільш гострих проблем в Україні. Зважаючи на те, що Україна є потужною аграрною країною, розвиток кооперації сприятиме і вирішенню продовольчої безпеки і розвитку сільських територій. Сільська громада є основою побудови громадського суспільства і відродження національних традицій. Українське село і селянство було і залишається носієм моралі, національної культури і забезпечення здорового способу життя країни.

Важливим напрямком розбудови аграрного сектору економіки є розвиток сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів. Проте на сьогодні за обсягами та якістю надання послуг вони не задовольняють зростаючих потреб виробників сільськогосподарської продукції та її споживачів. Адже понад 60 відсотків трудомісткої сільськогосподарської продукції повсякденного споживання - картоплі 99%, овочів 88%, фруктів 87%, молока 82% та м'яса 60% виробляється в особистих селянських і фермерських господарства та фізичними особами - сільськогосподарськими товаровиробниками, які не мають постійно діючих каналів реалізації такої продукції, особливо у віддалених від приміської зони селах, згодуюється худобі або псується. Частина її потрапляє до кінцевих споживачів, але через посередників, чи продається селянам на стихійних ринках.

У зв'язку із значною кількістю особистих селянських (4,7 млн.), фермерських господарств (41,0 тис.) та фізичних осіб - сільськогосподарських товаровиробників доцільно сприяти формуванню за безпосередньою їх участю кооперативного сегмента аграрного ринку. Водночас його формування стримується недосконалістю

законодавства, слабкою матеріальною базою, відсутністю кваліфікованих кадрів - організаторів кооперативного руху, недостатньою обізнаністю селян у перевагах об'єднання зусиль на умовах кооперації для подальшого розвитку і відсутністю належної державної підтримки.

Як наслідок, в Україні надто повільно створюються сільськогосподарські обслуговуючих кооперативи, а в окремих регіонах вони припинили свою діяльність.

У той же час країни - члени ЄС, через сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи реалізують 70% продукції, Сполучені Штати Америки, Канада - 60% та інші таким чином розв'язали проблему збуту продукції, вирощеної фермерами, шляхом підтримки створення ними прозорої постачальницької, заготівельно-збутової інфраструктури на засадах кооперації та її інтеграції з торгівлею, підприємствами харчової і переробної промисловості.

Вирішення зазначеного питання в Україні можливе за умови державної підтримки розвитку мережі сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів як важливого чинника підвищення конкурентоспроможності особистих селянських і фермерських господарств та фізичних осіб - сільськогосподарських товаровиробників, поліпшення їх соціально-економічного стану та розширення сфери їх само зайнятості.

Особисті селянські, фермерські господарства та фізичні особи - сільськогосподарські товаровиробники в умовах загострення конкуренції на аграрному ринку стали перед проблемою реалізації надлишків продукції. Підвищення цін на енергоресурси, сільськогосподарську техніку, добрива та корми, низький рівень закупівельних цін, відсутність стабільних та надійних каналів збуту сільськогосподарської продукції робить її виробництво збитковим.

Недостатній рівень розвитку кооперативного сегмента аграрних ринків призводить до скорочення чисельності осіб, самозайнятих в особистих селянських господарствах, відпливу працездатного населення з сільської місцевості, руйнування її соціальних об'єктів та інженерної інфраструктури.

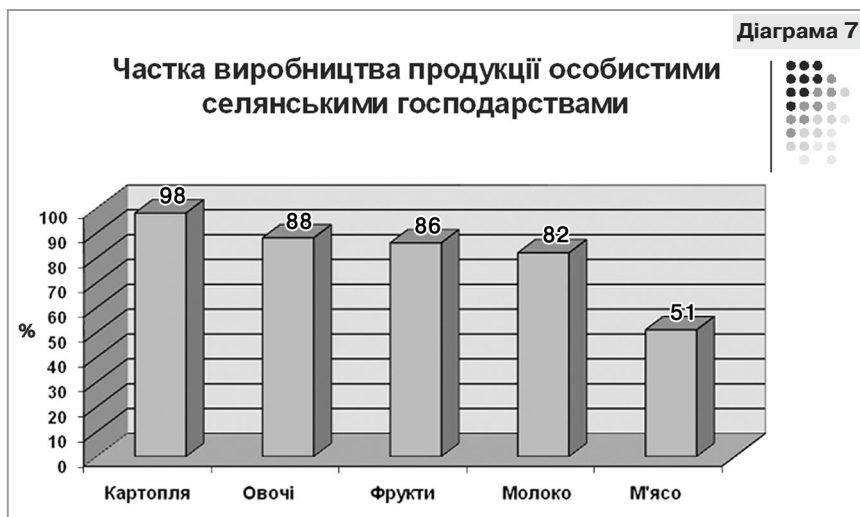
Особисті селянські і фермерські господарства та фізичні особи

- сільськогосподарські товаровиробники не здатні самостійно адаптуватися до вимог СОТ і кон'юнктури аграрного ринку щодо виробництва високоякісної сільськогосподарської продукції.

Розв'язання проблеми можливе тільки за умови державної підтримки розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів як важливої соціально-економічної інституції підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва, активного розвитку сільської місцевості та підвищення рівня і якості життя сільського населення в цілому.

Мета Програми

Метою Програми є удосконалення правових, соціально-економічних та організаційних умов для створення сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, формування їх інфраструктури, зняття перешкод на шляху до організованого аграрного ринку особистим селянським, фермерським господарствам та фізичним особам - сільськогосподарським товаровиробникам, підвищення рівня добробуту і зайнятості сільського населення, збереження сільської поселенської мережі.

ОРІЄНТОВНІ ВТРАТИ ОСОБИСТИХ СЕЛЯНСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ В ПОРІВНЯННІ ЗАКУПІВЕЛЬНИХ ЦІН ПОСЕРЕДНИКАМИ ТА КООПЕРАТИВАМИ (2011-2012 рр)	
Продукція	Втрати (млрд. грн.)
Молоко	10,5
М'ясо	7,4
Овочі	14,2
Картопля	8,7
Фрукти та ягоди	11,7
ВСЬОГО	52,5

Розділ III

Основні напрямки розвитку сільськогосподарської обслуговуючої кооперації

1. Вдосконалити законодавчі бази. Прийняття змін до Закону "Про кооперацію", податкового, трудового та господарських кодексів, змін до Закону "Про бухгалтерський облік та аудит", змін до закону про оподаткування фізичних осіб.

2. Прийняти державну програму розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів.

3. Фінансово забезпечити розвиток сільськогосподарської обслуговуючої кооперації шляхом щорічного передбачення в бюджеті України не менше 1% від дохідної частини бюджету на підтримку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів в поєднанні із підтримкою обласних та місцевих бюджетів.

4. Розробити регіональні (місцеві) програми розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів з фінансовим забезпеченням та врахуванням специфіки регіону.

5. Реорганізувати державні органи управління шляхом створення в структурах влади підрозділів з функціями забезпечення координації і створення та розвитку сільськогосподарських кооперативів, розвитку сільської місцевості, на районному рівні - створення таких структур на базі департаментів сільського господарства.

6. Створити фінансово-кредитні структури (в т.ч. кооперативні банки, розвивати сільські кредитні спілки), створити умови для забезпечення інвестицій в даний сектор із системою державної підтримки.

7. Розвивати дорадництво та інформаційно-консультативні системи щодо розвитку сільськогосподарської обслуговуючої кооперації, створити національний координаційний кооперативний центр, системно висвітлювати в ЗМІ данне питання.

8. Здійснювати підтримку аграрної науки щодо дослідження, моніторингу, вивчення розвитку сільськогосподарської обслуговуючої кооперації.

9. Інтегрувати вітчизняний кооперативний рух в міжнародні структури, адаптувати законодавство та здійснювати підтримку державою інтеграційних міжнародних кооперативних процесів, сприяти на рівні держави виходу на зовнішні ринки безпосередньо виробників продукції через обслуговуючі сільськогосподарські кооперативи.

10. Розвиток сільськогосподарської обслуговуючої кооперації здійснювати в системі заходів підтримки особистих селянських господарств, розвитку фермерських господарств, підтримки розвитку сільської місцевості, реформування адміністративної та бюджетної системи всіх рівнів.

11. Інтеграції Українського села, АПК до Європейських норм та стандартів, загалом Європейського простору.

Розділ IV

Етапи реалізації програми

I ЕТАП (2013-2016 рр.)

- Формування законодавства та нормативно-правової бази;
- Розробка системного плану заходів, як в центрі так і на місцях щодо розвитку обслуговуючої сільськогосподарської кооперації.

- Розробка освітніх, інших програм щодо всеукраїнського все-обучу сільськогосподарської обслуговуючої кооперації на селі.
- Підтримка створених сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів.
- Створення не менше 4000 сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів.
- Створення 1 млн. робочих місць в сільській місцевості.
- Реалізація продукції через обслуговуючі сільськогосподарські кооперативи молочної - не менше 10%, картопля та овочі - 25%, фрукти - 20% .

II ЕТАП (2017-2020 рр.)

- Створення 1000 нових сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів та розвиток дієвих.
- Створення кооперативів першого та другого рівнів, тобто районних та обласних.
- Створення національних кооперативів (спеціалізованих в першу чергу, молочних, овочевих, фруктових, зернових), їх активний вихід на зовнішні ринки та охоплення реалізації продукції через обслуговуючі сільськогосподарські кооперативи: молочної - не менше 40%, овочі, картопля - 60%, фрукти - 50%, зерно - 20%.
- Розширення сфери діяльності, охоплюючи 60% сільської місцевості.
- Загалом створити 1,6 млн робочих місць.
- Формування прямої, прозорої, підконтрольної громадськості, системи використання коштів.

Таблиця 5

ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ	
Кількість сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів	5000
Кількість членів кооперативів	2000000
Кількість населення охопленого кооперативними послугами	5500000
Кількість населенні пунктів з розвинутою системою кооперації	8000
Кількість робочих місць в системі сільськогосподарської кооперації	1600000
Кількість фермерських господарств	120000
Кількість землі в користуванні фермерськими та особистими селянськими господарствами, га.	20000000

Таблиця 6

СЕРЕДНІ РОЗМІРИ ФЕРМ*					
Країна	Первинний рік обліку	Розмір, га	Первинний рік обліку	Розмір, га	Серед. річний темп прир., %
Австрія	1980	12	1990	12	-
Бельгія	1979	12	1997	18	2,8
Канада	1981	207	1991	242	1,6
Данія	1979	24	1993	37	3,2
Франція	1979	23	1993	35	3,1
Фінляндія	1970	7	1994	10	0,5
Німеччина	1979	14	1993	20	2,6
Греція	1979	4	1993	4	-
Ірландія	1975	22	1993	27	1,1
Італія	1979	6	1993	6	-
Японія	1975	0,8	1993	1,2	2,6
Нідерланди	1979	14	1993	17	1,3
Нова Зеландія	1977	310	1990	224	-2,7
Норвегія	1975	8	1993	11	2,4
Іспанія	1987	14	1993	18	4,1
Швеція	1975	23	1990	29	1,8
Великобританія	1979	64	1993	67	0,3
США	1970	368	1993	473	1,2
ЄС (12 країн)	1980	12	1997	16	2,4

Джерело: OECD. Agricultural policy report and the rural economy in OECD Countries. Brussels, 2001. P. 32-33.

ОБСЯГИ ТА ДЖЕРЕЛА ФІНАНСУВАННЯ ПРОГРАМИ (млрд. грн.)								
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Кошти державного бюджету України	3	3	4	4	3	2	1	1
Місцеві бюджети	0,1	0,15	0,2	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3
Інші джерела фін-ня (кредит, інвестиції)	0,5	0,7	1	2	3	3	4	5
Всього	3,6	3,85	5,2	6,2	6,3	5,3	5,3	6,3

Розділ V

Реалізація Програми буде сприяти:

- Подолання бідності та безробіття на селі.
- Економічному зростанню в сільському господарстві, зміцненню продовольчої бази країни.
- Формуванню конкурентного середовища господарської діяльності в аграрному секторі економіки.
- Збереженню поселенської мережі, соціальному та культурному розвитку територій.
- Створення стійкої конкуренції на регіональному ринку сільськогосподарської продукції.
- розширенню інвестування фермерських господарств за рахунок коштів бюджетів всіх рівнів та залучення фінансових ресурсів суб'єктів господарювання всіх форм власності і громадських об'єднань.
- Збільшенню обсягів інвестиційних ресурсів сільськогосподарського виробництва.
- Розширенню обсягів кредитування фермерських господарств.
- Залученню інвесторів до модернізації об'єктів інфраструктури аграрного ринку.

- Розвитку небанківських фінансових установ у сільській місцевості.

Реалізація цих заходів дозволить створити додаткові робочі місця в системі інформаційно-консультативних послуг, значно підвищити інформованість сільського населення, дасть змогу підвищувати кваліфікацію фермерам та власникам ОСГ, створити умови для постійного обміну передовим досвідом.

Поетапна реалізація Програми сприятиме становленню ефективного сільськогосподарського виробництва, де підприємницький інтерес складатиме основу економічної мотивації, а інноваційна модель розвитку стане рушійною силою економічного зростання. Завдання Програми спрямоване на визначення наявного потенціалу фермерських та особистих селянських господарств і напрямів його використання, залучення можливостей територіальних сільських громад, врегулювання соціальних проблем.

Це дозволить:

- сформувати нову (новітню) якість аграрної політики України;
- селянам реалізувати гарантоване державою право вибору ефективних форм господарювання;
- створити сприятливе середовище для розвитку фермерських господарств в регіоні;
- підвищити рівень мотивації селян до освоєння нових форм і методів організації і ведення сільськогосподарського виробництва в умовах ринкової економіки;
- поліпшити привабливість фермерських господарств для іноземних інвесторів;
- створити прозору систему реалізації прав селян у сфері аграрного бізнесу;
- інтегруватися в світові та європейські структури.

"Буде село - буде Україна!"

ПРОЕКТ USAID АГРОІНВЕСТ

Проект USAID АгроІнвест - проект технічної допомоги, що фінансується Американським агентством з міжнародного розвитку (USAID) і впроваджується компанією Кімонікс Інтернешнл.

Проект працюватиме в Україні протягом 5 років (з 2011 по 2016 рр.). Метою проекту є сприяння розвитку сільського господарства України та підвищення конкурентоспроможності агробізнесу незалежно від організаційно-правової форми та масштабів виробництва. Крім того проект ставить за мету сприяти зміцненню експортного потенціалу України як учасниці глобальної ініціативи з забезпечення продовольчої безпеки. Проект також покликаний допомогти українським селянам краще розуміти та захищати свої права на землю і продумано розпоряджатися своєю власністю для зміцнення добробуту своїх сімей та України в цілому.

Проект USAID АгроІнвест працює в трьох напрямках:

1. Підтримка стабільного законодавчого середовища, яке сприятиме розвитку ринкової економіки.
2. Стимулювання доступу аграріїв до фінансування.
3. Сприяння розвитку ринкової інфраструктури для малих і середніх виробників.

Аграрна політика

Одним з головних завдань проекту АгроІнвест є підтримка стабільного, орієнтованого на ринок законодавчого середовища, що сприятиме припливу інвестицій та сталому розвитку сільськогосподарської галузі України. З цією метою проект бере участь у розробці та реалізації орієнтованої на ринок стратегії реформ, що відповідає вимогам СОТ.

Проведений проектом аналіз українського законодавства показав, що для розвитку сільськогосподарського сектора необхідно зосередити увагу, насамперед, на таких напрямках:

- створення умов для прозорого і передбачуваного ринку земель

(законодавство, пов'язане зі зняттям мораторію на продаж земель с/г призначення;

- усунення регуляторних бар'єрів, що стримують доступ агровиробників до фінансування (вкл. розробку механізмів фінансування під заставу майбутнього врожаю та удосконалення механізму складських розписок);

- удосконалення систем оподаткування та субсидування у частині, що стосується сільськогосподарського сектора та учасників ланцюжка доданої вартості;

- послаблення тарифних та інших бар'єрів, що стримують торгівлю;

- удосконалення політики щодо експорту сільгосппродукції;

- удосконалення підходів до регулювання цін на харчові продукти;

- удосконалення механізмів забезпечення продовольчої безпеки;

- створення сприятливих умов для розвитку кооперативного руху в аграрному секторі;

- удосконалення законодавства, що регулює створення та діяльність оптових ринків.

Проект підтримує галузеві асоціації, які мають достатній потенціал, щоб сприяти реалізації ключових реформ, та сприяє розбудові українських організацій, з тим щоб вони могли ефективно впливати на політику після завершення проекту. З цією метою проект здійснив аналіз діючих в Україні галузевих асоціацій, з'ясував ключові проблеми, що гальмують їх розвиток, і розробив підходи до зміцнення спроможності асоціацій впливати на реалізацію аграрної політики задля підвищення конкурентоздатності українських сільгосптоваровиробників. Проект впроваджує грантові програми, які допоможуть галузевим асоціаціям зміцнити свій потенціал у цій сфері.

Окремим важливим напрямом роботи є здійснення програми підвищення правової обізнаності, щоб допомогти громадянам краще розуміти і захищати свої права на землю.

**ПРИМІРНИЙ СТАТУТ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО
ОБСЛУГОВУЮЧОГО КООПЕРАТИВУ**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Міністерства аграрної
політики та продовольства України
21 травня 2013 року № 315

1. Загальні положення

1.1. Сільськогосподарський обслуговуючий кооператив " _____ " (далі - Кооператив) створений його засновниками на добровільних засадах відповідно до Цивільного кодексу України, законів України "Про кооперацію", "Про сільськогосподарську кооперацію" та на підставі рішення установчих зборів (протокол № _____ від _____).

1.2. Найменування Кооперативу:

повна назва Кооперативу українською мовою _____
_____ . скорочена назва Кооперативу
українською мовою _____ .

повна назва Кооперативу англійською мовою _____
_____ . скорочена назва Кооперативу
англійською мовою _____ .

1.3. Місцезнаходження Кооперативу: _____ .

Найменування (організаційно-правова форма та назва) пишеться прописом (великими) літерами.

2. Мета та види діяльності Кооперативу

2.1. Кооператив утворюється шляхом об'єднання фізичних та/або юридичних осіб - виробників сільськогосподарської продукції для організації обслуговування, спрямованого на зменшення витрат та/або збільшення доходів членів цього кооперативу під час провадження ними сільськогосподарської діяльності та на захист їхніх економічних інтересів.

2.2. Предмет діяльності Кооперативу є: _____

Усі види діяльності, які згідно із законодавством України потребують спеціальних дозволів чи ліцензій, здійснюються Кооперативом лише після їх отримання.

3. Юридичний статус та склад засновників Кооперативу

3.1. Кооператив утворений та здійснює свою діяльність відповідно до законів України "Про кооперацію", "Про сільськогосподарську кооперацію", інших правових актів України, а також цього Статуту.

3.2. Кооператив є юридичною особою. Статус юридичної особи Кооператив набуває у порядку, встановленому Законом України "Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців".

3.3. Кооператив здійснює обслуговування своїх членів - виробників сільськогосподарської продукції, не маючи на меті одержання прибутку, і є неприбутковою організацією.

3.4. Кооператив має самостійний баланс, поточні рахунки в установах банків, печатку зі своїм найменуванням, а також може мати вкладні (депозитні) рахунки в установах банків.

Кооператив може мати штампи зі своїм найменуванням, бланки, а також знак для товарів і послуг, емблему, зареєстровані відповідно до законодавства України.

3.5. Кооператив може укладати угоди, набувати майнові та немайнові права, нести обов'язки, бути позивачем і відповідачем у суді загальної юрисдикції, господарському та третейському судах відповідно до законодавства та цього Статуту.

3.6. Засновниками кооперативу є:

- *Для фізичних осіб: прізвище, ім'я та по батькові, дані паспорта громадянина України або паспортних документів іноземця (для осіб без громадянства, які постійно проживають в Україні, - дані документа, який його замінює). Дані про фізичну особу засвідчуються її особистим підписом.*

- *Для юридичної особи: код ЄДРПОУ, назва та місцезнаходжен-*

ня юридичної особи. Дані про юридичну особу засвідчуються підписом її уповноваженого представника.

3.7. Засновники Кооперативу після його державної реєстрації набувають статусу членів Кооперативу.

4. Права та обов'язки Кооперативу

4.1. Кооператив має право:

- здійснювати господарську діяльність, спрямовану на обслуговування своїх членів, самостійно визначати стратегію та основні напрямки свого розвитку відповідно до економічної ситуації;

- відповідно до законодавства України придбавати, відчужувати, здавати або брати в оренду рухоме та нерухоме майно, необхідне для його діяльності;

- брати зобов'язання по кредитах та позиках і гарантувати їх виплати майном чи активами Кооперативу;

- об'єднуватись з іншими кооперативами для спільного здійснення будь-якої не забороненої законодавством діяльності за галузевою або територіальною ознакою за рішенням загальних зборів членів Кооперативу;

- може мати у власності майно, відокремлене від майна своїх членів;

- _____.

(інші права, що не суперечать законодавству)

4.2. Кооператив зобов'язаний:

- надавати послуги своїм членам згідно з їх замовленнями відповідно до видів діяльності Кооперативу;

- створювати належні умови для високопродуктивної та безпечної праці, забезпечувати додержання законодавства про працю, правил і норм охорони праці, техніки безпеки, соціального страхування;

- виконувати норми і вимоги щодо охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання та відтворення природних ресурсів і забезпечення екологічної безпеки;

- створювати умови для навчання своїх членів та співробітників;

- сприяти соціальному розвитку громади, до якої відносяться члени Кооперативу;

- розробляти та затверджувати Правила внутрішньогосподарської діяльності Кооперативу;

- _____
(інші обов'язки, що не суперечать законодавству)

5. Порядок набуття та припинення членства в Кооперативі

5.1. Членами Кооперативу можуть бути виробники сільськогосподарської продукції - юридичні та/або фізичні особи, які зробили вступний і пайовий внески у розмірах, визначених загальними зборами кооперативу, дотримуються вимог Статуту, мають право ухвального голосу та беруть участь у господарській діяльності кооперативу.

Фізичні особи можуть бути членами Кооперативу, які досягли 16-річного віку і виявили бажання брати участь у діяльності Кооперативу.

5.2. Кооператив за рішенням загальних зборів може приймати до свого складу асоційованих членів Кооперативу.

Асоційованими членами Кооперативу можуть бути фізичні особи, які досягли 16-річного віку, або юридичні особи, які визнають цей Статут і внесли пайовий внесок для розвитку Кооперативу у розмірах, визначених цим Статутом.

5.3. Вступ до Кооперативу здійснюється на підставі письмової заяви. Особа, яка подала заяву, вносить вступний та пайовий внесок в порядку і розмірах, визначених цим Статутом.

Рішення правління (голови) Кооперативу про прийняття до Кооперативу підлягає схваленню загальними зборами членів Кооперативу.

5.4. Кооператив веде реєстр членів та асоційованих членів.

5.5. Членство у Кооперативі припиняється у разі:

- добровільного виходу з Кооперативу відповідно до поданої письмової заяви;

- несплаті внесків у порядку, визначеному Статутом кооперативу;

- смерті фізичної особи - члена Кооперативу або ліквідації юридичної особи - члена Кооперативу;

- припинення діяльності Кооперативу;

- припинення участі в господарській діяльності Кооперативу протягом двох років поспіль.

Порядок припинення членства у Кооперативі здійснюється відповідно до законодавства.

5.6. Виключення з членів Кооперативу може бути оскаржене в судовому порядку.

6. Права і обов'язки членів та асоційованих членів Кооперативу

6.1. Члени Кооперативу мають право:

- брати участь в управлінні Кооперативом шляхом голосування на загальних зборах членів Кооперативу за принципом: "один член Кооперативу - один голос", обирати і бути обраними в органи управління Кооперативом. Для членів Кооперативу - юридичних осіб ці права реалізуються їх уповноважними представниками;

- ухвалювати голосу на загальних зборах;

- користуватися послугами Кооперативу для здійснення своєї господарської діяльності;

- одержувати кооперативні виплати пропорційно до обсягів участі у діяльності Кооперативу;

- одержувати виплати на паї;

- у разі виходу або ліквідації Кооперативу одержувати частку майна Кооперативу пропорційно вартості пайового внеску у порядку і в термін, що визначені цим Статутом;

- отримувати повну інформацію про діяльність Кооперативу відповідно;

- _____.
(інші права, що не суперечать законодавству)

6.2. Члени Кооперативу зобов'язані:

- брати участь у господарській діяльності Кооперативу;

- дотримуватися Статуту Кооперативу, виконувати рішення загальних зборів і правління Кооперативу;

- сплатити визначені цим Статутом внески;

- _____.
(інші обов'язки, що не суперечать законодавству)

6.3. Асоційовані члени Кооперативу мають право:

- дорадчого голосу;
- отримувати частки доходу на паї відповідно до законодавства;
- отримувати повну інформацію про діяльність Кооперативу.

6.4. За відповідною заявою члени Кооперативу можуть переформити членство у Кооперативі на асоційоване членство на підставі рішення правління Кооперативу, яке підлягає схваленню загальними зборами Кооперативу.

7. Фонди Кооперативу

7.1. Для забезпечення статутної діяльності Кооперативу у порядку, передбаченому цим Статутом, формує пайовий, неподільний, резервний та спеціальний фонди.

7.2. Пайовий фонд Кооперативу формується за рахунок паїв (у тому числі додаткових) членів та асоційованих членів кооперативу.

7.3. Неподільний фонд Кооперативу створюється в обов'язковому порядку і формується за рахунок вступних внесків та відрахувань від доходу кооперативу. Неподільний фонд не може бути розподілений між членами кооперативу, крім випадків, передбачених законом. Порядок відрахувань до неподільного фонду частини доходу визначається цим Статутом.

7.4. Кооператив може визначати і утворювати інші фонди Кооперативу (в тому числі резервний і спеціальні фонди). Їх розмір, порядок формування та використання затверджуються рішенням загальних зборів членів Кооперативу.

7.5. Резервний фонд Кооперативу створюється за рахунок відрахувань від доходу кооперативу, перерозподілу неподільного фонду, пожертвувань, безповоротної фінансової допомоги та за рахунок інших не заборонених законом надходжень для покриття можливих втрат (збитків).

7.6. Спеціальний фонд Кооперативу створюється за рахунок цільових внесків членів кооперативу та інших, передбачених законом, надходжень для забезпечення його статутної діяльності і використовується за рішенням органів управління кооперативу.

7.7. Розмір відрахувань до фондів Кооперативу визначається

рішенням загальних зборів з дотриманням цього Статуту.

7.8. Кооператив веде облік фондів з визначенням пайових і цільових внесків кожного члену Кооперативу.

8. Вступні внески

8.1. При вступі до Кооперативу для організаційного забезпечення його діяльності кожна фізична і юридична особа робить вступний внесок у грошовій формі у розмірі _____ (прописом) гривень.

8.2. Вступний внесок є обов'язковою умовою членства у Кооперативі.

8.3. Вступний внесок зараховується у неподільний фонд і у разі виходу з Кооперативу не повертається.

9. Пай та пайові внески

9.1. Пайовий внесок члена сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу формується з його паю та додаткових паїв.

9.2. Порядок визначення розміру пайового внеску кожного члена Кооперативу визначається пропорційно до його участі у господарській діяльності Кооперативу відповідно до запланованого обсягу і вартості послуг, що надаються Кооперативом.

Розмір мінімального паю члену Кооперативу складає _____ гривень.

9.3. Члени Кооперативу мають право за власним бажанням внести додатковий пай до пайового фонду.

Розмір мінімального додаткового паю члена Кооперативу складає _____ гривень.

9.4. Розмір паю асоційованого члена Кооперативу не може бути меншим _____ гривень.

9.5. Розмір додаткового паю асоційованого члена Кооперативу не може бути меншим _____ гривень.

9.6. Паї можуть вноситися майном, майновими правами та/або грошми.

9.7. Факт внесення майна, що вноситься членами або асоційованими членами Кооперативу в рахунок їхнього паю чи додатко-

вого паю, підтверджується актом приймання-передачі майна (далі - Акт) після державної реєстрації Кооперативу. Акт повинен містити опис майна, що вноситься, його грошову оцінку, дату, на яку майно вноситься до Кооперативу, підпис члена Кооперативу, який вносить таке майно, підпис голови Кооперативу та печатку Кооперативу.

Акт укладається у двох оригінальних примірниках, з яких один залишається у члена Кооперативу, який вносить вклад майном, а другий - зберігається у Кооперативі.

9.8. Майнові права членів Кооперативу вносяться до майна Кооперативу у встановленому законодавством порядку.

9.9. Паї, що вносяться у грошовій чи не грошовій формі, відображаються у бухгалтерських регістрах Кооперативу у день їх отримання Кооперативом. Внески до Кооперативу у вигляді нематеріальних цінностей вважатимуться внесеними на дату, що встановлюється рішенням загальних зборів членів Кооперативу. Передача Кооперативу права користування земельною ділянкою у вигляді паю оформлюється відповідно до законодавства України.

10. Право власності на пай в майні Кооперативу

10.1. У разі виходу, виключення чи ліквідації Кооперативу члени Кооперативу мають право отримувати частку майна Кооперативу пропорційно вартості пайового внеску у порядку і в термін, що визначені цим Статутом. Члени Кооперативу, які внесли свій майновий пай у кооператив у формі земельної ділянки, отримують свій майновий пай виключно у формі земельної ділянки, тобто в натурі (на місцевості).

Термін отримання частки майна Кооперативу не може перевищувати двох років. Відлік цього терміну починається з 1 січня року, що настає з моменту виходу (виключення) із Кооперативу.

10.2. Право власності членів Кооперативу - фізичних осіб на частку майна Кооперативу є спадковим.

10.3. Асоційовані члени Кооперативу у разі ліквідації Кооперативу мають право отримувати першочергово свої паї та відповідні частки доходу на паї.

10.4. Спори щодо права власності на пай члена Кооперативу у майні Кооперативу вирішуються відповідно до законодавства України.

11. Майнова відповідальність

11.1. Кооператив відповідає за своїми зобов'язаннями всім належним йому майном.

11.2. Члени Кооперативу відповідають за зобов'язаннями Кооперативу тільки в межах пайового внеску.

11.3. Кооператив не несе відповідальності за зобов'язаннями членів Кооперативу.

11.4. Кооператив може застрахувати своє майно і майнові права. Страхування здійснюється добровільно за рішенням загальних зборів, якщо інше не передбачено законами України.

12. Структура органів управління

12.1. Управління Кооперативом здійснюється на основі самоврядування, гласності, участі його членів у вирішенні питань діяльності Кооперативу.

12.2. До органів управління Кооперативу належать:

12.2.1. Загальні збори членів Кооперативу - вищий орган управління Кооперативу.

12.2.2. Правління Кооперативу.

12.2.3. Ревізійна комісія Кооперативу.

12.3. Кооператив може утворювати спостережну раду Кооперативу.

12.4. Для здійснення своєї діяльності загальні збори, а в період між ними правління Кооперативу або спостережна рада, можуть утворювати спеціальні комісії з членів Кооперативу із залученням в якості консультантів-фахівців - не членів Кооперативу.

13. Загальні збори

13.1. Загальні збори:

- вносять зміни і доповнення до Статуту;

- обирають шляхом прямого таємного голосування голову Кооперативу та членів правління Кооперативу, членів ревізійної комісії та членів спостережної ради;

- заслуховують та ухвалюють звіти органів управління Кооперативу про їх діяльність;

- визначають види і розміри фондів Кооперативу, порядок їх формування та використання;

- затверджують:

 - правила внутрішньогосподарської діяльності Кооперативу;

 - форму організації бухгалтерського обліку, визначення та погодження облікової політики в Кооперативі;

 - річний звіт і баланс Кооперативу;

 - порядок формування і розподілу доходу Кооперативу;

 - рішення правління Кооперативу про прийняття нових членів та асоційованих членів та про припинення членства;

- вирішують:

 - питання про входження Кооперативу до об'єднання кооперативів;

 - питання про реорганізацію або ліквідацію Кооперативу.

Загальні збори мають право приймати будь-які інші рішення, пов'язані із статутною діяльністю Кооперативу.

13.2. Загальні збори проводяться щорічно. Вони можуть скликатися позачергово за рішенням правління Кооперативу, на вимогу не менше третини його членів, спостережної ради та ревізійної комісії (ревізора).

Про дату, місце, час проведення та порядок денний загальних зборів члени Кооперативу повинні бути повідомлені не пізніше ніж за 10 днів до визначеного строку їх проведення.

Позачергові загальні збори членів Кооперативу повинні бути скликані протягом 20 днів з дня надходження вимоги про їх скликання. У разі незабезпечення правлінням (головою) Кооперативу скликання позачергових загальних зборів вони можуть бути скликані особами, які вимагають їх скликання, протягом наступних 20 днів.

13.3. Загальні збори членів кооперативу правомочні вирішувати питання, якщо на них присутні більше половини його членів, а

збори уповноважених - за наявності не менше 3/4 уповноважених.

Кожний член кооперативу чи уповноважений кооперативу має один голос, і це право не може бути передано іншій особі.

Рішення загальних зборів членів (зборів уповноважених) Кооперативу про прийняття, внесення змін до Статуту, вступ до кооперативного об'єднання або вихід з нього, про реорганізацію або ліквідацію Кооперативу вважається прийнятим, якщо за нього проголосувало не менш як 3/4 членів Кооперативу, присутніх на загальних зборах Кооперативу. З інших питань рішення приймаються простою більшістю голосів членів (уповноважених) Кооперативу, присутніх на його загальних зборах.

13.4. Рішення загальних зборів членів (зборів уповноважених) Кооперативу приймаються відповідно до його Статуту відкритим або таємним голосуванням. У випадку рівності голосів вирішальним є голос голови Кооперативу.

13.5. Рішення загальних зборів є обов'язковим для всіх членів та асоційованих членів Кооперативу.

14. Правління Кооперативу

14.1. Правління Кооперативу обирається на термін, що не перевищує п'яти років.

14.2. Правління Кооперативу:

- здійснює поточне керівництво господарською діяльністю Кооперативу в період між проведенням загальних зборів членів Кооперативу;

- розробляє та вносить на затвердження загальними зборами членів Кооперативу напрями розвитку Кооперативу;

- приймає рішення про скликання загальних зборів;

- скликає загальні збори членів Кооперативу і контролює виконання прийнятих ними рішень;

- вирішує питання діяльності Кооперативу;

- вносить на затвердження загальних зборів рішення про прийняття до Кооперативу нових членів та асоційованих членів та припинення членства, а також про переоформлення простого членства на асоційоване;

- укладає трудові договори (контракти) у разі найму на роботу виконавчої дирекції та оцінює її діяльність;
- має право наймати виконавчого директора для оперативного управління Кооперативом, який не може бути членом Кооперативу;
- організовує у разі потреби проведення незалежних аудиторських перевірок;
- розробляє Правила внутрішньогосподарської діяльності;
- встановлює форму і порядок ведення Книги реєстрації членів Кооперативу та асоційованих членів;
- вирішує питання навчання членів Кооперативу, співробітництва з вітчизняними та іноземними організаціями.

14.3. Кількість членів правління складає _____ осіб.

14.4. Члени правління Кооперативу обирають із свого складу заступника голови та секретаря правління Кооперативу.

14.5. Члени правління Кооперативу працюють на громадських засадах.

14.6. Члени правління припиняють виконання своїх обов'язків у разі закінчення строку їх повноважень, смерті фізичної особи - члена правління або ліквідації юридичної особи - члена правління, дострокового відкликання загальними зборами.

14.7. Засідань правління Кооперативу проводиться у разі потреби, але не рідше _____ на рік.

Рішення приймається більшістю голосів за наявності не менше як 3/4 складу членів правління Кооперативу. У випадку рівності голосів вирішальним є голос голови Кооперативу.

15. Голова Кооперативу

15.1. Голова Кооперативу очолює правління і обирається загальними зборами Кооперативу на термін, що не має бути більше п'яти років.

15.2. Голова Кооперативу:

- виконує рішення правління Кооперативу;
- представляє Кооператив перед третіми особами та у судових органах;

- забезпечує організацію господарської діяльності Кооперативу;
- здійснює оперативне керівництво діяльністю Кооперативу;
- приймає на роботу та звільняє штатних працівників;
- несе відповідальність за свою діяльність перед Кооперативом;
- виконує інші функції, делеговані йому правлінням Кооперативу.

- _____.

(визначити у разі необхідності інші обов'язки)

15.3. У своїй діяльності голова Кооперативу підзвітний загальним зборам Кооперативу.

16. Спостережна рада Кооперативу

16.1. Спостережна рада обирається загальними зборами для контролю за діяльністю виконавчого органу Кооперативу.

До створення спостережної ради весь обсяг її повноважень, визначений в цьому Статуті, належить до компетенції загальних зборів Кооперативу. Члени правління Кооперативу чи ревізійної комісії не можуть бути обрані членами спостережної ради Кооперативу.

16.2. Член спостережної ради не може бути членом правління чи ревізійної комісії Кооперативу.

16.3. Спостережна рада складається з _____ осіб та обирається на термін не більше трьох років.

16.4. До виключної компетенції спостережної ради відносяться такі повноваження:

- узгодження рішень правління про притягнення до майнової відповідальності членів Кооперативу;

- попередній розгляд питань, що вносяться до порядку денного загальних зборів та ухвалення рекомендацій для загальних зборів стосовно прийняття рішень з цих питань;

- вирішення інших питань, що віднесено до компетенції спостережної ради відповідно до умов цього Статуту та тих, що періодично можуть погоджуватись загальними зборами як такі, що потребують ухвалення спостережної ради.

16.5. Порядок формування спостережної ради, проведення її засідань, а також прийняття рішень спостережною радою визна-

чаються Положенням про спостережну раду, яке приймається загальними зборами.

16.6. Члени спостережної ради виконують свої функції на громадських засадах.

17. Ревізійна комісія (ревізор)

17.1. Для контролю за фінансово-господарською діяльністю Кооперативу загальними зборами обирається ревізійна комісія. Ревізійна комісія обирається з числа членів Кооперативу терміном на три роки. При обранні ревізійної комісії кількість її членів повинна складати не менше трьох осіб. Члени правління, а також члени спостережної ради не можуть бути членами ревізійної комісії.

17.2. Ревізійна комісія підзвітна загальним зборам Кооперативу.

17.3. Ревізійна комісія робить висновки до проектів річних звітів та балансів Кооперативу, без яких загальні збори не мають права їх затверджувати.

18. Формування та розподіл фінансових результатів господарської діяльності Кооперативу

18.1. Дохід Кооперативу може формуватися за рахунок:

- надходжень від його членів у вигляді оплати за надані послуги у процесі виробництва, заготівлі, переробки, постачання сільськогосподарської продукції;

- коштів або майна, які надходять у вигляді пасивних доходів;

- субсидій (дотацій), отриманих з державного та/або місцевих бюджетів для підтримки Кооперативу, державних цільових фондів або в межах технічної чи благодійної, у тому числі гуманітарної, допомоги;

- інших не заборонених законом надходжень.

18.2. Надходження, одержані Кооперативом від збуту (продажу) сільськогосподарської продукції за дорученням членів цього кооперативу, не є його доходами.

18.3. Фінансовим результатом господарської діяльності (чистим доходом) Кооперативу є різниця між доходами кооперативу від господарської діяльності та витратами на її провадження.

Після виконання зобов'язань сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу та відшкодування збитків за минулі періоди залишок фінансового результату господарської діяльності кооперативу розподіляється загальними зборами Кооперативу у вигляді відрахувань до фондів кооперативу, кооперативних виплат його членам та нарахувань на паї членам кооперативу, у тому числі асоційованим.

18.4. За рішенням загальних зборів членів Кооперативу частина доходу Кооперативу може спрямовуватися на нарахування і виплату часток доходу на паї. Рішенням загальних зборів може передбачатися різний відсоток часток доходу на паї для членів та асоційованих членів Кооперативу.

18.5. За бажанням члена Кооперативу належна йому частка доходу Кооперативу може бути використана на збільшення додаткового паю члена Кооперативу.

19. Облік та звітність

19.1. Кооператив здійснює бухгалтерський та управлінський облік, а також веде статистичну звітність згідно із законодавством.

19.2. Питання організації бухгалтерського обліку, визначення та погодження облікової політики належить до повноважень загальних зборів Кооперативу. Загальні збори можуть делегувати повноваження організації бухгалтерського обліку голові кооперативу.

Бухгалтерський облік в Кооперативі ведеться з дня реєстрації та до його ліквідації.

19.3. Структура бухгалтерської служби Кооперативу визначається змістом та обсягом облікових робіт і залежить від обсягу господарської діяльності, кількості працівників, членів Кооперативу.

19.4. Голова Кооперативу та головний бухгалтер (у разі наявності) несуть персональну відповідальність за додержання порядку ведення і достовірності бухгалтерського обліку та статистичної звітності.

20. Регулювання трудових відносин

20.1. Трудові відносини у Кооперативі регулюються законодавством України.

20.2. Для виконання статутних завдань і цілей Кооператив залучає до роботи за трудовим договором осіб, які не є членами Кооперативу. За угодою сторін між Кооперативом та найманим працівником трудовий договір може укладатися у формі контракту.

20.3. Кооператив самостійно визначає форми і систему оплати праці з урахуванням норм і гарантій, встановлених законодавством України, Генеральною та Галузевою угодами.

Мінімальна заробітна плата працівників Кооперативу не може бути нижчою встановленого законодавством України мінімального розміру заробітної плати.

21. Реорганізація та ліквідація Кооперативу

21.1. Реорганізація Кооперативу:

- Кооператив за рішенням загальних зборів може бути реорганізовано лише в інший Кооператив відповідно до законодавства України.

- у разі реорганізації Кооперативу все його майно та всі його права і обов'язки переходять до правонаступника.

- порядок реорганізації Кооперативу встановлюється загальними зборами членів Кооперативу.

21.2. Кооператив ліквідується:

- за рішенням загальних зборів членів Кооперативу;

- у разі, якщо кількість членів Кооперативу стає менше трьох;

- за рішенням суду.

21.3. Ліквідація Кооперативу здійснюється ліквідаційною комісією, призначеною загальними зборами членів Кооперативу, а у разі ліквідації за рішенням суду - ліквідаційною комісією, призначеною цими органами.

З дня призначення ліквідаційної комісії до неї переходять повноваження з управління Кооперативом. Ліквідаційна комісія у триденний термін з дати її призначення публікує інформацію про ліквідацію Кооперативу в одному з офіційних друкованих засобів масової інформації із зазначенням строку подачі заяв кредиторами своїх претензій. Ліквідаційна комісія проводить належну підготовчу та організаційну роботу, складає ліквідаційний баланс та подає

його органу, що прийняв рішення про ліквідацію Кооперативу. Повнота і достовірність ліквідаційного балансу повинні бути підтверджені аудиторами.

21.4. Майно Кооперативу, що залишилося після задоволення вимог кредиторів Кооперативу, здійснення виплат членам Кооперативу паїв та виплат на паї, кооперативних виплат, оплати праці, розрахунків з кооперативним об'єднанням, членом якого він є, розподіляється між членами Кооперативу у порядку, визначеному Статутом.

Майно неподільного фонду не підлягає поділу між його членами і передається за рішенням ліквідаційної комісії іншій (іншим) кооперативній організації (кооперативним організаціям) або зараховується до доходу бюджету. При цьому у рішенні повинні бути визначені напрями використання зазначеного майна.

21.5. Ліквідація вважається завершеною, а Кооператив таким, що припинив свою діяльність з моменту внесення органом державної реєстрації запису про його ліквідацію до державного реєстру.

22. Прикінцеві положення

22.1. Зміни та доповнення до Статуту Кооперативу вносяться за рішенням загальних зборів членів Кооперативу. Внесення змін та доповнень до Статуту оформлюється окремим додатком. Зміни до Статуту Кооперативу підлягають державній реєстрації.

22.2. Зміни та доповнення є невід'ємною частиною Статуту Кооперативу.

22.3. Повідомлення про зміни та доповнення до Статуту надсилаються до органу, що зареєстрував Кооператив.

Голова Кооперативу _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

ЗАКОН УКРАЇНИ
Про сільськогосподарську кооперацію
(Відомості Верховної Ради України
(ВВР), 1997, № 39, ст.261)

(Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 2090-III від 02.11.2000, ВВР, 2000, № 51-52, ст.451
№ 2921-III від 10.01.2002, ВВР, 2002, № 16, ст.114
№ 3047-III від 07.02.2002, ВВР, 2002, № 29, ст.194
№ 762-IV від 15.05.2003, ВВР, 2003, № 30, ст.247
№ 1377-IV від 11.12.2003, ВВР, 2004, № 15, ст.228
№ 1929-IV від 29.06.2004, ВВР, 2004, № 51, ст.552
№ 2555-VI від 23.09.2010, ВВР, 2011, № 6, ст.41
№ 3384-VI від 19.05.2011, ВВР, 2011, № 46, ст.512
№ 5412-VI від 02.10.2012)

(В редакції Закону № 5495-VI від 20.11.2012)

Цей Закон визначає правові, організаційні, економічні та фінансові особливості утворення і діяльності сільськогосподарських кооперативів.

Розділ I

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Основні поняття

1. У цьому Законі наведені нижче терміни вживаються в такому значенні:

- кооперативні виплати у сільськогосподарському обслуговуючому кооперативі - повернення членам кооперативу частини попередньо надлишково сплаченої вартості наданих кооперативом послуг відносно їх фактичної вартості, що розподіляється за результатами фінансового року між його членами;
- правила внутрішньогосподарської діяльності кооперативу - нормативний документ, що встановлює вимоги до провадження

господарської та іншої діяльності кооперативу відповідно до законодавства та статуту кооперативу;

- сільськогосподарська кооперація - система сільськогосподарських кооперативів, їх об'єднань, утворених з метою задоволення економічних, соціальних та інших потреб членів кооперативів;

- сільськогосподарський виробничий кооператив - сільськогосподарський кооператив, який утворюється шляхом об'єднання фізичних осіб, які є виробниками сільськогосподарської продукції, для провадження спільної виробничої або іншої господарської діяльності на засадах їх обов'язкової трудової участі з метою одержання прибутку;

- сільськогосподарський кооператив - юридична особа, утворена фізичними та/або юридичними особами, які є виробниками сільськогосподарської продукції, що добровільно об'єдналися на основі членства для провадження спільної господарської та іншої діяльності, пов'язаної з виробництвом, переробкою, зберіганням, збутом, продажем продукції рослинництва, тваринництва, лісівництва чи рибництва, постачанням засобів виробництва і матеріально-технічних ресурсів членам цього кооперативу, наданням їм послуг з метою задоволення економічних, соціальних та інших потреб на засадах самоврядування;

- сільськогосподарський обслуговуючий кооператив - сільськогосподарський кооператив, що утворюється шляхом об'єднання фізичних та/або юридичних осіб - виробників сільськогосподарської продукції для організації обслуговування, спрямованого на зменшення витрат та/або збільшення доходів членів цього кооперативу під час провадження ними сільськогосподарської діяльності та на захист їхніх економічних інтересів;

- участь у господарській діяльності сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу - збут через такий кооператив сировини, продукції її переробки, закупівля засобів виробництва, користування технологічними послугами кооперативу в обсязі та порядку, передбачених його статутом та/або правилами внутрішньогосподарської діяльності.

2. Інші терміни, що використовуються в цьому Законі, вживаються у значенні, встановленому в Законі України "Про кооперацію".

Термін "виробники сільськогосподарської продукції" використовується у значенні, встановленому Законом України "Про сільськогосподарський перепис".

Стаття 2. Законодавство, що регулює діяльність сільськогосподарських кооперативів

1. Діяльність сільськогосподарських кооперативів базується на нормах Конституції України, Цивільного, Господарського, Податкового і Земельного кодексів України, цього Закону, інших нормативно-правових актів.

2. Загальні принципи, поняття та норми утворення, забезпечення функціонування, управління та ліквідації сільськогосподарського кооперативу і кооперативних об'єднань, контроль за їх діяльністю, права та обов'язки їх членів, формування майна, фондів, цін і тарифів на продукцію та послуги, а також трудові відносини у таких кооперативах та об'єднаннях регулюються Законом України "Про кооперацію".

Стаття 3. Типи сільськогосподарських кооперативів

1. За цілями, завданнями і характером діяльності сільськогосподарські кооперативи поділяються на обслуговуючі та виробничі.

Стаття 4. Статут сільськогосподарського кооперативу

1. Статут сільськогосподарського кооперативу розробляється відповідно до вимог статті 8 Закону України "Про кооперацію".

2. Примірні статuti сільськогосподарських кооперативів розробляються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної аграрної політики.

Розділ II

СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІ ОБСЛУГОВУЮЧІ КООПЕРАТИВИ

Стаття 5. Види сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів

1. Залежно від виду діяльності сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи поділяються на переробні, заготівельно-збутові, постачальницькі та інші.

2. До переробних сільськогосподарських обслуговуючих коопера-

тивів належать кооперативи, які здійснюють переробку сільськогосподарської сировини, що виробляється членами таких кооперативів (виробництво хлібобулочних, макаронних виробів, овочевих, плодово-ягідних, м'ясних, молочних, рибних продуктів, виробів і напівфабрикатів з льону, луб'яних культур, лісо- і пиломатеріалів тощо).

3. Заготівельно-збутові сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи здійснюють, зокрема, заготівлю, зберігання, передпродажну обробку та продаж продукції, виробленої членами таких кооперативів, надають їм маркетингові послуги.

4. Постачальницькі сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи утворюються з метою закупівлі та постачання членам таких кооперативів засобів виробництва, матеріально-технічних ресурсів, необхідних для виробництва сільськогосподарської продукції та продуктів її переробки, виготовлення сировини, матеріалів та постачання їх членам кооперативу.

5. У разі поєднання кількох видів діяльності утворюються багатофункціональні кооперативи.

6. Сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи надають своїм членам й інші послуги, зокрема технологічні, транспортні, меліоративні, ремонтні, будівельні, з ветеринарного обслуговування тварин і племінної роботи, бухгалтерського обліку і аудиту, науково-консультаційного обслуговування.

Стаття 6. Членство в сільськогосподарському обслуговуючому кооперативі

1. Засновниками та членами сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу можуть бути виробники сільськогосподарської продукції - юридичні та/або фізичні особи, які зробили вступний і пайовий внески у розмірах, визначених загальними зборами кооперативу, дотримуються вимог статуту, мають право ухвалюючого голосу та беруть участь у господарській діяльності кооперативу.

Засновники сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу після його державної реєстрації набувають статусу членів кооперативу.

2. Фізичні або юридичні особи можуть бути членами кількох сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, різних за видами діяльності.

3. Членство в сільськогосподарському обслуговуючому кооперативі припиняється за умов, передбачених статтею 13 Закону України "Про кооперацію", та у разі припинення участі в господарській діяльності сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу протягом двох років поспіль.

Стаття 7. Вступні та пайові внески сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу

1. Вступні внески сплачуються членами сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу у порядку, встановленому статутом, та зараховуються до неподільного фонду кооперативу.

2. Пайовий внесок члена сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу формується з його паю та додаткових паїв.

Порядок визначення розміру пайового внеску кожного члена кооперативу визначається пропорційно до його участі у господарській діяльності кооперативу відповідно до запланованого обсягу і вартості послуг, що надаються кооперативом.

Асоційовані члени сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу здійснюють пайові внески у розмірі, визначеному статутом цього кооперативу.

Стаття 8. Правила внутрішньогосподарської діяльності сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу

1. Правила внутрішньогосподарської діяльності сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу є нормативним документом кооперативу, що встановлює механізм та способи реалізації положень статуту кооперативу з урахуванням особливостей його господарської діяльності.

2. Правила внутрішньогосподарської діяльності сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу повинні містити такі відомості:

- порядок організації надання послуг членам кооперативу відповідно до переліку видів його діяльності, визначеного статутом;

- вимоги стосовно документального оформлення зобов'язань членів кооперативу перед кооперативом щодо участі у його господарській діяльності;

- механізм визначення розміру додаткового паю кожного члена кооперативу та його сплати, загальної частки пайових внесків асо-

ційованих членів у пайовому фонді кооперативу, розміру та нарахування кооперативних виплат у розрізі видів діяльності кооперативу;

- вимоги щодо ціноутворення та фінансових відносин.

Зазначені правила можуть містити й інші пов'язані з особливостями діяльності кооперативу положення, що не суперечать вимогам законодавства.

3. Примірні правила внутрішньогосподарської діяльності сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу розробляються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної аграрної політики.

Стаття 9. Особливості господарської діяльності сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу

1. Сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи здійснюють обслуговування своїх членів - виробників сільськогосподарської продукції, не маючи на меті одержання прибутку, і є неприбутковими організаціями.

Неприбутковість діяльності сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів визначається виходячи із сукупності таких ознак:

- кооператив надає послуги тільки своїм членам;

- члени кооперативу несуть відповідальність за зобов'язаннями, взятими перед кооперативом щодо їх участі у господарській діяльності кооперативу;

- послуги надаються з метою зменшення витрат та/або збільшення доходів членів кооперативу.

2. Сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи не є власниками сільськогосподарської продукції, що вироблена, вирощена, відгодована, виловлена або зібрана (заготовлена) його членами - виробниками сільськогосподарської продукції. Власниками сільськогосподарської продукції, яка заготовляється, переробляється, постачається, збувається (продається) таким кооперативом, є його члени.

3. Сільськогосподарський обслуговуючий кооператив може мати у власності майно, відокремлене від майна своїх членів.

Право власності на землю та право користування земельною ділянкою набуваються сільськогосподарським обслуговуючим кооперативом відповідно до Земельного кодексу України та зберігаються за ним у разі входження до складу кооперативного об'єднання.

4. Дохід сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу може формуватися за рахунок:

- надходжень від його членів у вигляді оплати за надані послуги у процесі виробництва, заготівлі, переробки, постачання сільськогосподарської продукції;

- коштів або майна, які надходять у вигляді пасивних доходів;

- субсидій (дотацій), отриманих з державного та/або місцевих бюджетів для підтримки сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, державних цільових фондів або в межах технічної чи благодійної, у тому числі гуманітарної, допомоги;

- інших не заборонених законом надходжень.

Надходження, одержані сільськогосподарським обслуговуючим кооперативом від збуту (продажу) сільськогосподарської продукції за дорученням членів цього кооперативу, не є його доходами.

Фінансовим результатом господарської діяльності (чистим доходом) кооперативу є різниця між доходами кооперативу від господарської діяльності та витратами на її провадження.

5. Після виконання зобов'язань сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу та відшкодування збитків за минулі періоди залишок фінансового результату господарської діяльності кооперативу розподіляється загальними зборами у вигляді відрахувань до фондів кооперативу, кооперативних виплат його членам та нарахувань на паї членам кооперативу, у тому числі асоційованим.

Стаття 10. Кооперативні об'єднання

1. Кооперативні об'єднання сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів є неприбутковими і провадять свою діяльність на тих самих засадах, що й сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи.

Стаття 11. Особливості реорганізації сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу (кооперативного об'єднання)

1. За рішенням загальних зборів сільськогосподарський обслуговуючий кооператив може бути реорганізовано лише в інший сільськогосподарський обслуговуючий кооператив, а кооперативне об'єднання - в інше кооперативне об'єднання.

Розділ III

СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІ ВИРОБНИЧІ КООПЕРАТИВИ

Стаття 12. Членство в сільськогосподарському виробничому кооперативі

1. Членами сільськогосподарського виробничого кооперативу можуть бути фізичні особи, які виявили бажання об'єднатися для спільної виробничої діяльності на засадах обов'язкової трудової участі та внесли вступний внесок і пай у розмірах, визначених статутом кооперативу.

Стаття 13. Особливості господарської діяльності сільськогосподарського виробничого кооперативу

1. Сільськогосподарські виробничі кооперативи провадять господарську діяльність, основною метою якої є отримання прибутку, та реалізують свою продукцію за цінами, що встановлюються самостійно на договірних засадах з покупцем, і є суб'єктами підприємницької діяльності.

Стаття 14. Право власності сільськогосподарського виробничого кооперативу

1. Право власності на землю може набуватися сільськогосподарським виробничим кооперативом шляхом внесення до пайового фонду земельних ділянок його членами, а також придбання земельних ділянок за договорами купівлі-продажу, дарування, міни, іншими правочинами.

2. Право власності на землю та право користування земельною ділянкою набуваються сільськогосподарським виробничим кооперативом відповідно до Земельного кодексу України.

Розділ IV

ДЕРЖАВА І КООПЕРАЦІЯ

Стаття 15. Державна підтримка сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів

1. Основними завданнями державної політики з підтримки сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів є створення

сприятливих умов для їх утворення, становлення і розвитку шляхом формування сприятливої податкової, фінансово-кредитної, інвестиційної політики щодо діяльності сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів та їх членів, а також розроблення механізму їх державної підтримки.

2. Центральні та місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування забезпечують сприяння розвитку і зміцненню економічної самостійності сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів та їх членів, підвищенню ефективності їх діяльності, не допускають будь-яких обмежень господарської активності та ініціативи таких кооперативів, вільної і рівноправної їх участі на ринках товарів, робіт і послуг.

3. Державна підтримка сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів здійснюється відповідно до державних та регіональних програм за рахунок державного і місцевих бюджетів у порядку, встановленому законом.

Розділ V

ПРАВО ВЛАСНОСТІ НА ПАЙ

Стаття 16. Процедура повернення пайового внеску у вигляді земельної ділянки члену кооперативу

1. У разі виходу, виключення з кооперативу чи ліквідації кооперативу фізична чи юридична особа, яка внесла свій майновий пай у кооператив у формі земельної ділянки, отримує свій майновий пай виключно у формі земельної ділянки, тобто в натурі (на місцевості). У разі ліквідації кооперативу майновий пай у формі земельної ділянки не може бути використаний для виплати заробітної плати працівникам, виконання зобов'язань перед бюджетом, банками та іншими кредиторами.

Розділ VI

ПРИКІНЦЕВІ ТА ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Закон набирає чинності з дня, наступного за днем його опублікування.

2. Кооперативи та кооперативні об'єднання, утворені до набрання чинності цим Законом, зобов'язані протягом року з дня набрання чинності цим Законом привести свої статuti у відповідність із цим Законом.

3. До приведення статutiв у відповідність із цим Законом кооперативи та кооперативні об'єднання керуються положеннями діючих статutiв у частині, що не суперечить цьому Закону.

4. До приведення законодавства у відповідність із цим Законом акти законодавства застосовуються в частині, що не суперечить цьому Закону.

5. Внести зміни до таких законодавчих актів України:

1) у частині першій статті 86 Цивільного кодексу України (Відомості Верховної Ради України, 2003 р., №№ 40-44, ст. 356) слова "споживчі кооперативи" замінити словами "кооперативи, крім виробничих";

2) у Законі України "Про кооперацію" (Відомості Верховної Ради України, 2004 р., № 5, ст. 35):

у статті 2:

абзаци одинадцятий і дванадцятий викласти в такій редакції:
"цільовий внесок - грошовий чи інший майновий внесок члена кооперативу, що вноситься понад пай до спеціального фонду кооперативу для забезпечення виконання конкретних завдань кооперативу;

пайовий фонд - фонд, що формується з пайових внесків членів кооперативу і є одним із джерел формування майна кооперативу, розмір якого може змінюватися";

статтю 5 доповнити частиною другою такого змісту:

"Особливості функціонування сільськогосподарської кооперації визначаються Законом України "Про сільськогосподарську кооперацію";

друге речення частини другої статті 6 після слів "кооперативи можуть бути" доповнити словом "сільськогосподарськими";

частину першу статті 26 доповнити реченням такого змісту: "Ця норма не поширюється на сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи";

частину сьому статті 29 після слів "(кооперативним організа-

ціям)" доповнити словами "або зараховується до доходу бюджету";

3) у Законі України "Про сільськогосподарський перепис" (Відомості Верховної Ради України, 2009 р., № 9, ст. 115):

в абзаці другому статті 1 слова "сільськогосподарську худобу і птицю" замінити словами "сільськогосподарських тварин";

у частині першій статті 8 слова "худоби та птиці" замінити словом "тварин".

6. Кабінету Міністрів України протягом року з дня набрання чинності цим Законом:

привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом;

забезпечити приведення міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади своїх нормативно-правових актів у відповідність із цим Законом.

Президент України
м. Київ, 17 липня 1997 року
№ 469/97-ВР

Л. КУЧМА

**ЗАЯВА
ПРО ВСТУП ДО КООПЕРАТИВУ**

Я, що нижче підписався _____

(п. і. б. фізичної особи або назва та реєстраційний номер юридичної особи)

Сільськогосподарський товаровиробник за адресою _____

(адреса)

ознайомившись із Статутом та правилами внутрішньої господарської діяльності кооперативу, заявляю про свій намір:

- виконувати вимоги Статуту та Правил внутрішньої господарської діяльності;

- зобов'язатись, за умови згоди кооперативу (і після схвалення моєї кандидатури), постачати _____ % (мінімум 50%) від обсягів виробництва _____ (уточнити вид продукції), закуповувати _____ % (мінімум 50%) матеріально-технічних засобів виробництва, необхідних для мого господарства;

- використовувати сільськогосподарську техніку та обладнання кооперативу у наступних обсягах:

- _____ : _____ гектарів на рік;
- _____ : _____ гектарів на рік тощо.

Це зобов'язання береться на _____ років і поновлюється автоматично, за винятком випадку скасування зобов'язань, про яке я зобов'язуюсь повідомити за шість місяців до закінчення їх строку.

- сплатити пайовий внесок у розмірі _____ гривень.

Порядок сплати наступний:

- % - протягом місяця після схвалення моєї кандидатури Правлінням;
- % - 1 січня наступного року після схвалення моєї кандидатури Правлінням;
- залишок - 1 грудня наступного року після схвалення моєї кандидатури Правлінням.

Зобов'язуюся, що в разі зміни місця господарювання або виходу на пенсію, паї у кооперативі будуть передані новому власнику господарства на умовах, визначених у правилах внутрішньої господарської діяльності.

Дата

Підпис

ПРОТОКОЛ ПРО НАМІРИ

Ми, що нижче підписалися, сільськогосподарські
товаровиробники _____

_____ села (сіл, району)

заявляємо про наш намір створити багатофункціональний (збутовий, по-стачальницький, сервісний) сільськогосподарський обслуговуючий кооператив для ведення спільної діяльності (дати опис очікуваних видів діяльності) _____

Ми беремо на себе відповідальність докладати всіх зусиль по розробці та обґрунтуванню програми та бізнес-плану господарської діяльності кооперативу, з тим, щоб у випадку позитивного висновку, кооператив був створений не пізніше _____

Для цього ми вирішили створити організаційний комітет, який буде відповідати за розробку програми, бізнес-плану та координацію діяльності ініціативної групи.

Підписи учасників угоди

**ЗАЯВА
ПРО ВСТУП АСОЦІЙОВАНОГО ЧЛЕНА**

Я, що нижче підписався _____

(ПІБ фізичної особи або назва та реєстраційний номер юридичної особи)

Ознайомившись із Статутом та правилами внутрішньої господарської, діяльності кооперативу, заявляю про свій намір:

- виконувати вимоги Статуту та правил внутрішньої господарської діяльності;

- сплатити пайовий внесок у розмірі _____ гривень у такому порядку:

- до 1.01.14 р. _____ %

- до 1.12.14 р. _____ %

- зобов'язатись зберігати свої паї у кооперативі щонайменше протягом _____ років.

Дата

Підпис

Авторський колектив:

Томич І. Ф., Президент Союзу сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів.

Корінець Р. Я., Президент Національної Асоціації сільськогосподарських дорадчих служб України.

Гриценко М.П., керівник напряму "Розвиток ринкової інфраструктури" проєкту USAID АгроІнвест.

**СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИЙ ОБСЛУГОВУЮЧИЙ КООПЕРАТИВ:
ПОЧАТОК ШЛЯХУ**

ПРАКТИЧНИЙ ПОСІБНИК

Українською мовою

Відповідальний за випуск: М. Г. Данкевич

Редактор: Михайло Данкевич

Комп'ютерна верстка Юлія Ворошилова

Підписано до друку 30.07.2013 р.

Наклад _____ Замовлення № _____

Видано за підтримки проєкту USAID "АГРОІНВЕСТ"

ISBN 978-966-2748-39-0